

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Husitská teologická fakulta
Pacovská 350, Praha 4 - Krč

Péče o děti z problémových rodin
Care for children from problem families

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Nováková

Autor: Bohumila Šainerová, DiS.

Praha 2010

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce paní doktorce Ivaně Novákové za podněty a připomínky při zpracování absolventské práce. Dále děkuji vedoucí zařízení FOD – Klokánek magistře Margaretě Johnové, za teoretické informace o chodu zařízení, za její závěrečnou reflexy na klienty, a za poskytnutí statistických dat potřebných pro praktické šetření.

Souhlasím s tím, aby moje bakalářská práce byla zpřístupňována v prostorách knihovny HTF; a jako taková využívána čtenáři knihovny jako studijní materiál.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a pod vedením PhDr. Ivany Novákové.

K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu.

V Praze,

Anotace

Tématem této práce je „Péče o děti z problémových rodin“. Cílem teoretické části mé bakalářské práce je charakterizovat péči o děti z problémových rodin v regionu Praha. A podat hloubkovou sondu o celkovém chodu zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, Fond ohrožených dětí – Klokánek, (sídlo: Chabařovická ulice, Praha 8). V teoretické části se věnuji obecně tématu rodina, problémová rodina. Dále uvádím adresář zařízení, které pracují s problémovou rodinou a podrobněji se zaměřuji na Zařízení pro děti, vyžadující okamžitou pomoc – Klokánek.

Cílem praktické části je podat zprávu o tom, zda a jak se v průběhu let 2003 - 2009 měnily problémy klientů využívajících služeb v Klokánku. A dále zjistit souvislosti mezi chováním klientů Klokánku a mírou projeveného zájmu rodičů.

Pro své šetření jsem použila metodu analýzy osobních spisů klienta, analýzu statistických dat, a položený rozhovor s klienty.

Annotation

Theme of this thesis is „Care for children from problem families“. The purpose of theoretical part of my bachelor thesis is to characterize care for children from problem families in the Prague region. And give in-depth probe of the overall operation of facilities for children in need of immediate assistance, Fund for vulnerable children – Klokánek (headquarters: Chabařovická ulice, Praha 8). In the theoretical part I deal with general topic of family, problem family. Further I state directory of institutions, that work with troubled family and I focus on facilities for children in need of immediate assistance – Klokánek, in detail.

The aim of practical part is to report on whether and how during the years 2003 – 2009 varied problems of clients using the services of this institution. Also I want to characterize differences in client behaviour in relation to the expressed interest of parents.

For my research I used the method of analysis of client personal files, analysis of statistical data and personal interviews with clients.

Klíčová slova

rodina, problémová rodina, funkčnost rodiny, sociálně právní ochrana dítěte, sociální služby, zařízení pro děti z problémových rodin, deprivace,

Keywords

family, problem family, family functioning, social and legal protection of child, social services, institution for children from problem family, deprivation,

Obsah:

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. Pojmy.....	11
1. 1. Rodina.....	11
1. 1. 1. Význam rodiny.....	12
1. 1. 2. Stručná historie rodiny.....	12
1. 2. Funkce rodiny.....	13
2. Problémová rodina.....	18
2. 1. Charakteristiky nejčastějších typů problémově zatížených rodin.....	18
3. Síť zařízení, pro děti z problémových rodin.....	27
3. 1. Linky důvěry a pomoci.....	27
3. 2. Zařízení pro volný čas s preventivním programem.....	27
3. 3. Poradny.....	30
3. 4. Oddělení sociálně právní ochrany dětí.....	31
3. 5. Výkon sociálněprávní ochrany dětí (mimo OSPOD).....	32
3. 6. Výchovné ústavy a krizová centra pro děti.....	33
4. Charakteristika vybraného pracoviště.....	37
4.1. Způsoby přijímání dětí.....	39
4. 2. Klient Klokánku.....	41
4. 3. Standardy kvality sociálních služeb.....	41
PRAKTICKÁ ČÁST.....	43
5. Praktické šetření.....	43
5. 1. Statistika r. 2003 až r. 2009 FOD Klokánek Chabařovická.....	43
5. 2. Charakteristika klientů.....	50
Závěr.....	78
Slovníček pojmů.....	80
Prameny.....	81
Seznam příloh.....	83

Seznam užitých zkratk

apod. – a podobě

CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

č. – číslo

ČSÚ – Český statistický úřad

ČR – České Republiky

d. - dívka

DÚ – diagnostický ústav

ch. – chlapec

MěÚ – městský úřad

OPD – oddělení o péče o rodinu a dítě

o. p. s. – obecně prospěšná společnost

OSPOD – oddělení sociálně právní ochrany dítěte

OÚ – Obecní úřad

P. O. - předběžné opatření

r. - rok

Sb. – sbírky

tč. – toho času

tr. - trestního

tzn. – to znamená

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

Úvod

Vzhledem k tomu, že vnímám oblast práce s dětmi a nezletilým klientem jako velice aktuální látku, volila jsem jako téma své absolventské práce: „Péče o děti z problémových rodin“.

Rodina je považovaná za nejdůležitější článek přirozené soustavy mezilidských vztahů, za základ optimálního fungování státu. „Prakticky neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako svůj základní článek /Matoušek, Z., 1997/. Rodina vytváří nenahraditelné prostředí pro všechny členy, nejvíce však pro děti. Dítě se rodí bezbranné, neschopné samo přežít, proto potřebuje dobře fungující rodinu jako ideální skupinu zabezpečující jeho přežití. Rodina je ve většině případů prvním modelem lidského soužití, se kterým se dítě setkává, formuje jeho vývoj, ovlivňuje jeho životní cestu, dítě v ní nachází oporu, ale zároveň se učí v rodině budovat si svojí individuální odlišnost.

Naproti tomu však obraz současné rodiny není zcela bezchybný a bezproblémový, a je nutné právě tyto chyby při práci s rodinou odstraňovat, nebo alespoň tlumit. Problémy současné rodiny se zaobírají mnohé vědní disciplíny; sociologie, psychologie, právo, demografie, medicína, etika, kulturní antropologie, sociální politika i sociální práce. Sociální pracovník je profesionálně připravovaný na kvalifikovanou práci s rodinou tak, aby svými odbornými intervencemi pomohl rodině řešit náročné životní situace, které se dotýkají jednotlivých členů anebo rodiny jako celku. Pokud chceme rodinám pomáhat, musíme velice dobře znát etiologii (vnitřní a vnější příčiny vzniku) a patogenezi (vznik a vývoj) poruch rodiny. Sociální pracovník by měl porozumět tomu, jak se současná rodina proměňuje, jaká je, a jakým směrem se ubírá.

Cílem teoretické části mé bakalářské práce je charakterizovat péči o děti z problémových rodin v regionu Praha a podat hloubkovou sondu zařízení Fondu ohrožených dětí – Klokánek, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (Praha 8).

Cílem praktické části je podat zprávu o tom, zda a jak se v průběhu šesti let měnily problémy klientů využívajících služeb v Klokánku (Praha 8). A charakterizovat rozdíly chování klientů Klokánku vzhledem k míře projeveného zájmu rodičů.

Stanovila jsem si tyto hypotézy. První hypotéza – „Domnívám se, že v porovnání let 2003 až 2009 se změnila převažující problémy dětí využívajících služeb Klokánku Chabařovická.“ Druhá hypotéza – „Domnívám se, že aktivní spolupráce s rodiči klienta má pozitivní vliv na klientovo chování v zařízení.“

K potvrzení či vyvrácení hypotéz a následného dosažení cíle budu používat tyto metody: analýzu osobních spisů klientů, analýzu statistiky o stavu klientů, vlastní pozorování, kasuistiky klientů, analýzu dokumentů.

Bakalářskou práci člením na teoretickou a praktickou část.

V teoretickou část dělím na čtyři kapitoly, v první kapitole se věnuji vysvětlení základních pojmů jako rodina – význam rodiny, stručnou historii rodiny a její funkce. Ve druhé kapitole vymezuji pojem problémová rodina a charakterizuji nejčastější typy problémově zatížených rodin. Ve třetí kapitole uvádím ve strukturované podobě síť zařízení, které jsou určeny pro děti z problémových rodin z regionu Praha, ze kterých vyčleňuji jedno, se kterým budu pracovat podrobněji ve čtvrté kapitole a i dále v praktické části. Ve čtvrté kapitole se tedy věnuji tomuto zařízení – zařízení Fondu ohrožených dětí – Klokánek, pobočka Chabařovická, Praha 8.

Praktická část má tuto osnovu – v první části charakterizuji roky 2003-2009 a ve druhé uvádím kasuistiky čtyř klientů, popisují jejich největší problémy, navrhuji způsoby řešení jejich situace.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pojmy

1. 1. Rodina

V psychologickém slovníku je rodina definovaná jako společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí. Rodina je základní jednotkou společnosti a je také vlastně prvním modelem společnosti, se kterým se dítě setkává. Původní význam slova rodina znamenal, že rodinu tvoří společenství lidí žijících pod jednou střechou, kteří spolu hospodaří, podléhají jedné autoritě, dodržují určená pravidla a tvoří společnou výrobní jednotku.

V současné legislativě je rodina definovaná jako jednotka založená na monogamním manželství. Určujícím zákonem, kterým se definují práva a povinnosti rodiny vymezuje zákon č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Velký sociologický slovník tvrdí: *„Že rodina, která tvoří společnou domácnost je složená z rodičů a jejich vlastních, eventuálně adoptovaných dětí. Je to malá intimní relativně uzavřená skupina, ve které převažují důvěrně osobní kontakty, je charakterizovaná společenskými zájmy a vysokým stupněm solidarity.“*¹ V odborné literatuře se setkáváme s různými definicemi rodiny. Matejček tvrdí, že: *„Rodina nevznikla jen jako sociální důsledek přirozeného pohlavního pudu, ale především z potřeby ochraňovat svoje potomstvo, učit, vzdělávat a připravovat ho na život.“*² Rodina podle Dunovského je rodina: *„Malou primární společenskou skupinou, která je založená na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu substituujícím, na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze spolužití a na souhrnné funkci, které podmiňují existenci tohoto společenství.“*³ Podobnou definici rodiny uvádí Prevednárová a Kubíčková *„Rodina je společensky schválená forma stálého spolužití osob spojených manželskými, pokrevními anebo adoptivními závazky. Tyto závazky mají velmi silnou citovou vazbu.“*⁴

¹Winkler, J., Petrusek, M.: Velký sociologický slovník, Praha 1997, str. 107

²Matějček, Z.: Dítě rodina v psychologickém poradenství, Praha 1992, str. 64

³Dunovský, J. a kol.: Sociální pediatrie, Praha 1999 str. 91-92

⁴Prevednárová, J., Kubíčková, G.: Základy rodinné a sexuální výchovy, Bratislava 1996, str. 32

Při definici rodiny mají někteří autoři problém s vymezením bezdětné rodiny. Podle některých citovaných definic by bezdětná rodina nemohla být rodinou. „*Proto někteří autoři tvrdí, že rodina se z lidského páru zakládá až narozením dítěte.*“⁵

Pojmu rodina se v odborné literatuře setkáváme s pojmem domácnost. Pojmy rodina a domácnost nejsou synonyma, i když domácnost vytváří prostor, ve kterém rodina žije. Podle Parsonsa vznikla domácnost z reálných potřeb stálého uspořádání každodenního všedního života v příbuzenském systému.⁶ Domácnost je charakterizovaná tím, že členové domácnosti bývají pod jednou střechou, společně hospodaří, spolupracují na běhu domácnosti a nemusí být spojení rodinnými svazky.

V odborné literatuře najdeme i autory, kteří chápou rodinu i v širších souvislostech jako tradiční model. Současnou rodinou je podle nich i širší příbuzenstvo a tento typ rodiny definují jako širší rodinu.

1. 1. 1. Význam rodiny:

V rodině dochází ke kulturnímu přenosu, předávají se tradice, zvyky, kulturní hodnoty. Zvláště významné je osvojení mateřského jazyka, jakožto prostředku komunikace a základní kulturní návyky (hygiena, stolování, oblékání, chování atd.). Rodina zprostředkovává kontakty se širší komunitou a jedinci základní sociální začlenění. Vybavuje ho určitým sociálním statusem – příslušnost k vrstvě třídy etnické skupině. Závislost na původní rodině je většinou završena založením vlastní rodiny, výchovou dětí, péčí o stárnoucí rodiče.

1. 1. 2 Stručná historie rodiny

Během svého vývoje prošla rodina dlouhou cestu. Rodina měnila svojí strukturu, organizaci, funkce, náplně rolí jednotlivých členů. V prvních etapách vývoje představovala rodina rodové společenství. Pojem rod je základem slova rodina. V rodovém společenství byl společný majetek, společně se vychovávaly děti a základem rodiny ještě nebylo monogamní manželství. Role vůdců rodu byla obsazovaná podle priorit týkajících se funkčnosti a zachování rodu v přítomnosti či směrem do budoucnosti.

⁵Možný, I.: Sociologie rodiny: její vývoj, teorie a základní problémy, Praha 1999, str. 97

⁶Winkler, J., Petrušek, M.: Velký sociologický slovník, 1997, str. 109

V rodových společenstvích, kde hodnotou byla moudrost rozhodovala rada starších, v společenstvích orientovaných na reprodukci a zachování potomstva rozhodovaly ženy /matriarchát/, v společenstvích kde bylo důležité přežít a aktuálně ochránit společenství dominovali muži v aktivním věku. Rozpadem společného vlastnictví se forma rodiny změnila, nejprve vzniká širší pokrevní rodina a posléze rodina založená na monogamním manželství. V tomto období politiku a moc převzali do svých rukou muži a dlouhá století dominovala patriarchální struktura rodiny. Patriarchální strukturu můžeme chápat převážně jako politicko-ideologickou formu, protože v jednotlivých rodinách měly často dominantní postavení ženy, které celou rodinu řídily a prostřednictvím mužů si částečně přesazovali svoje potřeby. V určitých etapách starověku a středověku se rodina chápala i jako domácnost lidí žijících pod jednou střechou, kam na základě pokrevního příbuzenství patřilo i služebnictvo. V středověku se rodina stává výrobní jednotkou a do práce jsou zapojené i vlastní děti jako laciná pracovní síla. Nástupem industrializace rodina mění svoji tvář. Otec často odchází za prací, oslabuje se jeho role v rodině, ženy se zapojují do pracovního procesu a proto část funkcí rodiny začíná přebírat společnost a stát.

1. 2. Funkce rodiny

Rodina vystupuje jako nositel těchto funkcí:

a. biologicko-reprodukční (sexuální) – zabezpečuje udržení života početím a porozením nového člověka (nejde jen zplodit a přivést na svět dítě, ale zabezpečit mu všechny potřebné podmínky pro život a pro jeho další vývoj)

b. ekonomicko-zabezpečovací – hmotné zabezpečení (příprava stravy, úklid, vedení domácnosti). „*Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti důsledkem nezaměstnanosti nebo také na zvyšování životních nákladů.*“⁷

c. ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) – její úlohou je zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotnických) nejen dětí, ale všech členů rodiny.

d. socializačně-výchovná – rodina jedna ze 3 primárních společenských skupin (skupina rodiny; skupina předškolní ⇒ školní ⇒ pracovní; skupina vrstevníků) učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné společnosti. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup

⁷ Kraus, B.: Základy sociální pedagogiky, 2008, str. 82

do praktického života. „*Odpovědnost za výchovu přesouvá někdy rodina na školu a očekává, že profesionální přístup učitelů napraví i chyby jichž se ve svých výchovných přístupech dopouští.*“⁸ Chyby, které mohou nastat díky nevhodnému výchovnému stylu – liberální (dítěti je vše dovoleno), hýčkáající (dítě je rozmazlováno), perfekcionista (rodiče dítě do všech detailů usměřňují), hypochondrující (rodina projevuje o dítě nepřiměřené obavy), autoritativní (dítě musí plnit příkazy), tvrdý (použití fyzického násilí). Za nejvýhodnější můžeme považovat přístup demokratický, založený spíše na vztahu partnerství a připouštějící diskusi.

e. rekreační, relaxační, zábavná – tato funkce se projevuje např. v tom, do jaké míry tráví všichni členové pohromadě svůj volný čas, jakým činností se věnují, jakým způsobem tráví dovolené.

f. emocionální funkce – vázaná na zralé lidi a je nejdůležitějším kohezivním faktorem rodiny (koheze = soudržnost). Plní zásadní a nezastupitelnou roli. „*Žádná jiná instituce nedokáže totiž vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty, a tak podstata a smysl nemohou být nikdy proměněny.*“⁹

„*Rodina poskytuje zázemí potřebné ke společenské seberealizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nemůže dítě získat v jiném prostředí. Každá rodina je zdrojem osobitého systému hodnot a jejich preference a ty mají vliv na chování členů rodiny v interakci se společenským okolím.*“¹⁰ Rodina vytváří jedince v průběhu jeho vývoje, je významným nositelem jeho budoucích sociálních rolí a identity. V některých případech se rodina může stát sama o sobě zátěží. – zdroj vzniku a rozvoje různých psychologických problémů a následných sociálně patologických jevů. může dojít k vážnému narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů, zejména ale dětí.

V případě, že rodina neplní své funkce, může se stát pro její příslušníky zdrojem případného negativního vývoje, poruch chování a vzniku a rozvoje soc. patologických jevů. J. Dunovský vypracoval pro potřeby praxe diagnostický nástroj hodnotící funkčnost rodiny sledovaného dítěte.

⁸ Kraus, B.: Základy sociální pedagogiky, 2008, str. 83

⁹ Kraus, B.: Základy sociální pedagogiky, 2008, str. 83

¹⁰ Fischer S., Škoda J.: Sociální patologie, 2009, str. 140

Jedná se o tzv. *Dotazník funkčnosti rodiny*, který se opírá o hodnocení osmi diagnostických kritérií:

1. složení rodiny,
2. stabilita rodiny,
3. sociální a ekonomická situace (vycházející z věku, z rodinného stavu, vzdělání, zaměstnání rodičů, z příjmu a bydlení rodiny),
4. osobnost rodičů (jejich zdravotní i psychický stav a úroveň jejich společenské adaptace),
5. osobnost sourozenců
6. osobnost dítěte,
7. zájem o dítě
8. péče o dítě

Na základě toho je funkční rodina popisována jako systém, který se vyznačuje pozitivním očekáváním všech členů, tzn. že je očekáváno dobré i zlé. Charakteristická je pevná koalice rodičů a jasná hierarchie odpovědnosti všech členů. Členové rodiny na sebe berou ohled a vzájemně se respektují. Důležitá je také existence rovnováhy mezi intimitou a potřebou sdílení v rodině. Komunikace ve funkční rodině je jasná, přímá a adresná, vyznačuje se aktivitou, obsahuje humor. Atmosféra je pozitivní, všichni členové mají dobrý pocit ze vzájemného kontaktu. Kompetence ve funkční rodině jsou jasně rozděleny, důležitým rysem je vědomí nutnosti kooperace a vnímání potřeb všech členů rodiny.¹¹

Toto je však popis ideální situace, která nastává málokdy. I rodina, která většinu z výše uvedených požadavků splňuje, se může dostat do situace, kdy se objevuje problém, systém přestává fungovat jako doposud a členové rodiny, i když mají nejlepší vůli situaci řešit, toho nejsou sami schopni a je nutné vyhledat odbornou pomoc.

Pokud dochází k narušení rodiny, může jít v některých případech pouze o dočasný problém, tak jak rodina (jako každý sociální útvar a konec konců i každý jednotlivec) prochází krizemi vývojovými proměnami. Narušení funkčnosti rodiny může být ovšem

---

¹¹ Matoušek, Z.: Rodina jako instituce a vztahová síť, 1993, str. 54

i hlubšího a trvalejšího rázu, dokonce až do té míry, kdy se stává pro dítě zdrojem ohrožení – je dysfunkční či funkční.

V literatuře se setkáváme s mnoha druhy klasifikací funkčnosti rodiny. Já jsem pro svou práci zvolila členění dle J.Dunovského a dle O. Matouška.

Z hlediska funkčnosti Dunovský rozděluje rodiny na:

Funkční rodina – rodina fungující jako otevřený systém starající se o potřeby všech členů, rodina, která plní základní normy postavené společností. Subjektivním kritériem funkčnosti je spokojenost členů rodiny a objektivním kritériem funkčnosti je spokojenost společnosti. Funkčnost není přímo úměrná úplnosti rodiny. I ve funkčních rodinách se objevují konflikty a nedorozumění, ale tyto konflikty nenarušují stabilitu rodiny a rodina je řeší konstruktivně. Mnozí odborníci hovoří i o zdravé, normální či neklinické rodině.

Problémová rodina – v rodině se objevuje chroničtější problém, který ovlivňuje funkce rodiny, ale neohrožuje stabilitu a základy rodinného systému, rodina je schopná řešit problém vlastními silami, možná je i krátkodobá odborná intervence, anebo se rodina na problém adaptuje.

Dysfunkční rodina – je charakterizovaná vážnými chronickými poruchami, které ohrožují a poškozují rodinu, negativně se odráží na dospělých členech rodiny, ale i na dětech. Může negativně ovlivnit zdravý vývoj dětí, tento typ rodiny potřebuje soustavnou pomoc, dlouhodobou kontrolu.

Afunkční rodina – tento typ rodiny neplní základní funkce, čímž ohrožuje existenčně nejvíce děti, rodina funguje asociálně /část autorů hovoří o dysociální rodině, v které se už často objevuje alkohol, drogy, delikvence, týrání, zneužívání, v těchto rodinách frekventovaněji přichází k odebrání dětí, práce s touto rodinou je pro sociálního pracovníka mimořádně náročná.¹²

---

¹² Dunovský, J. a kol.: Sociální pediatrie, 1999, str. 106-110

Matoušek dělí rodiny z hlediska funkčnosti podle jiných kritérií na:

Funkční – poskytuje zázemí, uspokojuje oprávněné potřeby členů, nabízí prostor pro pozitivní citové vazby, otevřenou komunikaci a utváření individuální identity každého člena.

Adekvátní – forma funkční rodiny, v které převládá patriarchální model, kde muž je v roli živitele, zabezpečovatele, ochránce, zprostředkovatele s vnějším světem, žena vytváří pozitivní rodinnou atmosféru, zabezpečuje péči o děti, vede domácnost anebo obdobně jednostranný matriarchální model.

Optimální – též forma funkční rodiny kde je flexibilnější přerozdělení rolí, společná participace na plánování, řešení problémů a rozhodování, objevují se prvky oboustranně akceptované distribuce autority.

Dysfunkční rodina – neplní základní funkce, vystavuje členy trvale nepříznivým vlivům, potřeby některých členů jsou zanedbávané často až na hranici ohrožení existence.¹³

- neklinická rodina – rodina bez patologie, závažných poruch, nepotřebuje pomoc zvenku
- klinická rodina – kde je přítomná závažná „diagnóza“, rodina ztratila mechanismy svépomoci a je nevyhnutná pomoc odborníků

---

¹³ Matoušek, Z.: Rodina jako instituce a vztahová síť, 1993, str. 53

2. Problémová rodina

Problémové rodiny z nějakého důvodu a v různé míře neplní základné požadavky a úlohy dané společenskou normou. Problém často způsobuje některý člen, anebo více členů rodiny. A to z jakýchkoli důvodů, které se projevují v nedostatečném plnění některých, anebo všech základných funkcí rodiny. Poruchy rodinného života se dotýkají všech složek života člověka.

K oslabování role a funkčnosti rodiny, bylo po roce 1989 způsobeno na jedné straně mnoha tzv. „protirodinnými“ tlaky (tlak médií, tlak na spotřební orientaci celé rodiny, a flexibilní a disponibilní zaměstnance. Objevila se však i nová rizika, jako chudoba a nezaměstnanost. Na druhé straně byla funkčnost rodiny ovlivněna i postupnými změnami rolí muže a ženy v rodině, a to zejména oslabení role muže jako živitele a otce rodiny. Z hlediska postavení žen na trhu práce, došlo v tomto období ke změnám ve smyslu jejich zrovnoprávnění na trhu práce (v souvislosti zastáváním role matky a pečovatelky bývají však i nadále znevýhodňovány). Proto je podíl žen mezi nezaměstnanými vyšší, taktéž jejich výdělky, přesto že vykonávají stejnou práci jako muži, jsou nižší.

Současná situace je dokreslována i vysokou rozvodovostí a vysokým podílem neúplných rodin s nezaopatřenými dětmi.

2. 1. Charakteristiky nejčastějších typů problémově zatížených rodin

Problémy rodiny a oslabování funkce rodičovské role může být zapříčiněna několika vlivy. Nejčastěji se v praxi setkáváme s těmito:¹⁴

Zvláštní vývoj osobnosti způsobený vnějšími vlivy (psychická deprivace, zanedbanost, atd.)
Osobnost dítěte vyrůstá tedy v tzv. přetížené rodině; přetíženost může doléhat na matku, nebo otce, anebo na oba, což se poté promítá do způsobu soužití a snižuje psychologickou funkčnost rodiny vzhledem k dítěti.

---

¹⁴Matějček, Z.: Dítě rodina v psychologickém poradenství, 1992, str. 24-27

Přetížení je pochopitelně relativní pojem. Některé rodiny (někteří rodiče) snesou velmi mnoho nejrůznějších problémů bez zjevných krizí – spíše je problémy mobilizují k tvořivosti a jenom upevňují jejich životní optimismus a nadšení. Z toho poté těží i jejich děti. Oproti tomu jsou rodiny (rodiče) s nízkou frustrační tolerancí vůči zátěži, kterým velmi brzy začíná „ujíždět půda pod nohama“. Podléhají pocitu, že se zhroutlí (někdy se skutečně hroutlí); docházejí k závěru, že jsou zcela vyčerpaní, bezradní, zoufalí; neví kudy kam, neví si rady. Jsou si vědomi, že tím trpí jejich dítě, ale tím se jen dále zesiluje pocit přetížení a neúnosnosti situace. Narušenost rodiny, způsobená jejím přetížením bývá zpravidla dočasná, fyzická.

Mezi obvyklé prameny přetížení můžeme zařadit, a co v dítěti vyvolávají?

- přetížení konflikty – konflikty přímo v rodině, mezi manželi, mezi rodiči a dospívajícím dítětem; konflikty v zaměstnání, které se promítají do rodiny; konflikty s příbuznými a sousedy. Některé rodiny jsou tzv. konfliktogenní (tzn. mají snížené schopnosti předcházet konfliktům a řešit je, když již vznikly). Nebezpečí přetížení konfliktními situacemi, do kterých znovu a znovu zabředají, je pak mimořádně velké.
- přetížení rodičů narozením dalšího dítěte a s tím spojených obav, že už nezvládnou úkoly a povinnosti tak, jak je nezbytně třeba, a že starší děti i novorozenec budou strádat.
- přetížení starostmi, způsobenými nemocí v rodině – úzkostí a obavami s tím spojenými a povinností z toho vyplývající zcela psychicky vstřebávají. Jiné záležitosti se pak dostávají do havarijního stavu.
- přetížení citovým strádáním – konkrétně může jít např. o pocity osamocení po rozvodu, po úmrtí vlastních rodičů, po přestěhování. Nebo se může jednat o přetížení pocity zklamání, jejichž zdrojem bývají i vlekové školní neúspěchy dítěte, s nimiž se rodiče nedokážou vyrovnat.
- přetížení bytovými a ekonomickými problémy

Zvláštní zaměstnání, vzdalující děti rodičům - většinou časově, a následkem toho i vnitřně (např. některá umělecká povolání, vysoké politické funkce, jakákoli mimořádná angažovanost v povolání, apod.)

Jde mnohdy o rodiny, kde na první pohled existují dobré podmínky pro rozvoj a školní úspěšnost dítěte/mladistvého. Problém je v tom, že rodiče jsou nadměrně pohlcováni potřebami, vážícími se k jejich vlastnímu uplatnění, vzestupu, seberealizaci – na úkor rozvoje osobnosti jejich dětí. Vesměs si to ale neuvědomují, ba takovou myšlenku přímo vylučují. V jejich hodnotové orientaci dominují takové cíle jako kariéra v zaměstnání, úspěšnost ve studiu, vyniknutí ve sportu, náročnost v uspokojování cestovatelských potřeb, vysoký materiální standart (rodinný dům, luxusní automobil, špičkové vybavení domácnosti), nadprůměrné příjmy. Tito rodiče často velkoryse své děti obdarovávají a dokonce argumentují, že se vlastně svým snažením obětují, aby jim mohli dát to nejlepší. „*Jde však o požitky a obdarovávání jednostranné, které nekompensuje strádání v hlubších vrstvách potřeb /potřeb citových – láska, soucítění, solidarita; potřeb příslušnosti k domovu; potřeby jistoty a stability; potřeb přesvědčivé vzájemné oddanosti/.*“¹⁵

Jaké má toto prostředí dopad na dítě?

Děti z těchto rodin bývají neuspokojené, ale nedovedou vyjádřit, co jim vlastně chybí, o čem jim jde; a rodiče popírají, že by jim vůbec něco mohlo chybět. Děti jsou skutečně mnohdy zhýčkané přebytkem v ne jednom směru. Podstatné ovšem je, že jim tento přebytek přináší dravou touhu mít ještě víc; strádají trvalou neuspokojeností s tím, co už mají vzhledem k tomu, co by chtěli a dle svého přesvědčení měli mít. Tato nespokojenost je často uvádí na scesti. S ambiciózní rodinou bývá mnohdy obtížné najít společnou řeč a vytvořit bázi pro účinnou spolupráci.

Velmi nízký věk rodičů, jde většinou o jedince nezkušené, osobnostně nezralé s mladickými a nikoli rodičovskými zájmy. Nezralost rodičů působí značně negativně už v počátcích života dítěte s přetrvávajícími následky. Někdy se podaří nezralost posléze překonat – mladá dvojice se poučí, najde „sama sebe“ a objeví také v tvorbě odpovídajícího prostředí pro vývoj dítěte životní smysl.

---

¹⁵ Helus Z.: Úvod do sociální psychologie, str. 126

Jaké aspekty tato situace může přinášet, a jak se tento stav projevoval v péči o dítě?

- nezralost v oblasti zkušeností – příliš mladí rodiče toho málo ví, málo si dovedou představit, domyslet, vesměs zlehčují dosah toho, co by se mohlo dítěti škodit, nedokážou se do něho vcítit (do takového jaké doopravdy je) – spíše je berou podobně jim,
- nezralost v oblasti citů – příliš mladí rodiče snadno propadají afektům, vznětům, ale už méně dokážou obklopit dítě klidnou atmosférou trvalé pohody a něhy,
- problémy sociální a ekonomické (*„nezajištěnost profesionální, problémy s bytem – mnohdy žijí ne zcela harmonické symbióze s rodiči jednoho z nich.“*¹⁶).

Perfekcionistická rodina, ve které jsou děti stavěny soustavně do situací nátlaku, jsou nuceny podávat vysoké výkony, musí vykazovat perfektní výsledky, eventuálně být vždycky lepší než druzí.

Tzn. požadavek rodiče, aby dítě plnilo své povinnosti, co nejlépe a spolehlivě, se však dostává do rozporu s jeho:

- schopnostmi – je od něj žádáno více, než je schopno zvládnout
- zájmy – je od něj žádáno něco k čemu nemá vztah, co jej neaktivizuje, i když se snaží
- vnějšími možnostmi (dítěti chybí čas, klid, studijní materiál, určité technické vybavení).

Jak toto prostředí působí na dítě?

Dítě se v takovéto rodině dostává do permanentní zátěže. Má pocit, že musí dosáhnout výsledků, jaké očekávají rodiče. Vzniká vyčerpanost a úzkost, že neobstojí; vyčerpanost a úzkost se po čase stávají dalšími závažnými činiteli selhání. Selhání je rodinou i samotným dítětem požíváno jako „katastrofa“. Prohlubuje se zklamání, nastává disharmonie ve vztazích mezi dítětem a rodiči, otřesení sebejistoty a sebedůvěry, navození demoralizujících výčitek svědomí. Závadnost rodinného prostředí je tak stále zjevnější, hrozí vážné ochromení vývoje, včetně hlubokého narušení citového zázemí dítěte.

Pokud je problém v takové to rodině objeven, snažíme se předcházet extrémnímu vyhrocení situace. Snahou je uvést v soulad nároky rodičů s reálnými možnostmi dítěte. Osvědčuje se spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou.

---

¹⁶ Helus, Z.: Úvod do sociální psychologie, str. 124

Autoritářská rodina, ve které jsou vztahy k dítěti omezeny na ustavičné příkazování a zakazování. Dítě se v takovém prostředí nemůže samostatně rozhodovat a nést zodpovědnost, nemůže projevovat svou spontaneitu, nemůže vyjadřovat vlastní názory a zájmy, rodiče neberou ohledy na osobní autonomii dítěte. Dochází tak k frustraci závažných seberealizačních potřeb. Důsledky bývají různé. V závislosti na dalších životních podmínkách a osobních vlastnostech jedince mohou nabýt i výrazně negativních podob důsledků.

U dětí z takových to rodin se například projevuje:

- sklon k apatii, rezignujícímu nezájmu o cokoli, vzdání se jakékoli osobní iniciativy
- v občasných impulzivních, nekontrolovaných výbuších nahromaděné averze k autoritářským rodinným poměrům – v záchvatech vzteku, agresivní nenávisti
- v celkovém asociálním či protisociálním nasměrováním dalšího vývoje jedince, které je důsledkem zobecněného negativismu vůči každé společenské autoritě, byť by byla žádoucí

Pro autoritářské rodiče bývá typické, že vyžadují automatickou a slepou poslušnost. Často praktikují vůči dětem dril a šikanování. Nevedou děti k uvědomování si důvodů, respektive smyslu plnění výchovných požadavků, ale od příkazu přecházejí rovnou k hrozbám trestem. Dítě nechápající jejich důvod je tím silně frustrováno. To v něm indukuje negativní city (strach, nenávist, vztek, zoufalství, lítost, pocit opuštěnosti a nemilovnosti).

Autoritářská výchova používá velmi často trestů:

1. Psychických – trestání zesměšňováním, ponižováním, zastrašováním, odmítáním lásky, zavrhováním
2. Fyzicky – jakýkoli fyzický kontakt, který zanechává škrábance, podlitiny nebo zlomeniny, bití, popáleniny a opařeniny, škracení a dušení, svazování a připoutání, dítěti je odpirán spánek nebo strava, ...

Tresty mohou přecházet ve zjevné, nebo všelijak maskované a ospravedlňované týrání. To bývá často argumentováno, že tresty dítěti prospívají, že podporují výchovnou důslednost, že dítě je za ně v podstatě vděčné. V autoritářských rodinách není neobvyklé, že dítě musí za tělesný trest děkovat, případně o něj předem poprosit! Není pak divu, že dochází k tzv. „lámání“ osobnosti, respektive k masivnímu potlačení touhy rozvíjet se jako osobnost; anebo narůstají – jako protireakce – silné agresivní tendence, vybíjející se v ničení předmětů. mstě

na jiných, slabších dětech, které nemají s trápením autoritářsky utlačovaného jedince nic společného.

Zdrojem rodinného autoritářství může být jen jeden její člen, který vytváří atmosféru strachu a násilí, dopadající na všechny ostatní. Bývá to nejčastěji otec, ale může to být i matka, případně někdo z prarodičů. Ostatní dospělí členové pak sami autoritářstvím trpí, ale mnohdy je sami dále aplikují vůči dětem. Rovněž tak se obvykle starší děti začnou záhy autoritářsky projevat vůči mladším sourozencům. Dochází pak k jevu, kdy se autoritářství stává charakteristickým znakem soužití v rodině. Jiný případ nastává, když se ostatní členové rodiny vůči zdroji autority vzpírají a alespoň občas sjednocují. Nastává jev rodinné disociace. Děti či dospívající vyrůstající v takového rodině, bývají ve škole nápadní, buď svou vylekaností a zakřiknutostí nebo svou záludností, či agresivitou (podle toho, jaké způsoby vyrovnávání se s autoritářstvím u nich nabyly vrchu).

Rodina improvizující a liberální – narušenost se projevuje tak, že dítě strádá nedostatkem řádu, programu, chybí mu styl soužití, rodiče nejsou s to vytyčovat před dítětem jasné výchovné cíle, zasadit se o ně a realizovat spolu s dítětem cesty k jejich dosažení. Mnohdy tuto negativní skutečnosti chtějí obhájit jako pozitivní, když argumentují tím, že dítěti důvěřují, že v liberální atmosféře si ono samo zvolí to, co mu nejlépe prospěje.

Co si dítě z rodiny odnáší?

Dítě trpí přemírou volností, se kterou si neví rady a které využívá, respektive zneužívá po své libovůli, bez pozitivních efektů pro svůj rozvoj (včetně školní neúspěšnosti). Nepřivyká principům, kterými je třeba se řídit a podléhá nekvalitním, případně i vysloveně nebezpečným sklonům: lenost, pochybným zábavám, asociálnímu sdružování, egoismu a sobectví, atd. Problémy, které se z toho to „podhoubí“ vyvinou, bývají buď přehlíženy a podceňovány, nebo jsou řešeny nejednotně, rozporuplně.

Obvyklá je reaktivní improvizace, přecházející z pokusů o autoritářské „převzetí moci“ jedním z rodičů, opět do liberální povolnosti a výchovné letargie. Děti si posléze neváží svých rodičů, upírají jim právo „mluvit do jejich věcí“, vymykají se kontrole, někdy dokonce rodinu vysloveně terorizují.

Odkládající rodina – některé rodiny, např. mladší, ambiciózní, přetížené nebo nacházející se ve vleklé krizi, projevují často tendenci dítě někomu svěřovat, „odkládat je“ kdykoliv je to jen trochu možné. Zprvu vypomohou prarodiče, vedení dobře míněnou snahou mladé rodině ulehčit a potěšit se s vnoučetem. Vážná situace nastává, když rodiče dítě svěřují, vnucují či „půjčují“ každému, kdo je jen trochu ochoten jim „odpomoci“. Dítě putuje k prarodičům, tetám, přátelům a známým, absolvuje dočasné pobyty v kolektivních výchovných zařízeních.

Jaké dopady může mít toto jednání na dítě?

Při aplikaci takovýchto postupů rodičem, dochází velice často k narušení základní osy jeho (dítěte) citového zrání. Ztěžuje se mu vytváření vztahu k „mým věcem“, „mému domovu“, a v návaznosti pak k formování „mých povinností“, „mého pevného místa mezi druhými“. Je zde nebezpečí vzniku deprivčního syndromu – tzn. příznaku citového strádání v důsledku nepřesvědčivosti klíčových citových vztahů. Je ohroženo harmonické vytváření sociálních návyků; střídání lidí, situací a požadavků kolem dítěte narušuje vývoj jeho uvědomování si co je vhodné a co nevhodné. Postupně je dítě i morálně rozvráceno pocitem, že o ně nikdo nestojí, že nikam nepatří.

Rodina, ve které jsou vážně rozrušeny (disociovány) důležité vztahy, jejichž rozvinutost a spolehlivost je nezbytným předpokladem psychologické funkčnosti rodinného prostředí. V takovéto rodině mohou být narušeny vnější i vnitřní vztahy, eventuálně oboje.

Narušení vnějších vztahů rodiny – do této skupiny můžeme zařadit buď její izolovanost od vnějšího okolí anebo její konfliktovost ve styku s ním.

Tato rodina může přicházet o své kvality v důsledku toho, že podstatně redukuje zdroje formování osobnosti dětí a mládeže, které by měly přicházet z vnějšího okolí.

Jak vypadá dítě z této rodiny?

Dítě z takové to rodiny, má tedy často omezený, případně narušený prožitkový svět (a nese si tak dispozice pro asociální, případně antisociální vývoj).

Narušení vnitřních vztahů rodiny – dochází k porušení vztahů mezi jejími členy, tzn. oslabení vzájemných kontaktů, izolaci jedněch členů rodiny od druhých. Každý je potopen

do svých individuálních záležitostí, a ostatní ho příliš nezajímají (případně jsou mu lhostejní). Kontakty převládají pouze formální, postrádají vřelost, vcítění, a hlubší oboustranný zájem.

Jak vypadá dítě z této rodiny?

Dítě vyrůstající v takovém prostředí, vykazuje příznaky vážného citového strádání/deprivace.

Druhou formou této narušenosti jsou konflikty mezi jejími členy. V rodině panuje napětí neklid stále někdo někoho napadá každý proti někomu intrikuje. Dochází k citovému strádání dítěte, k jeho traumatizaci (navozená drastickými scénami), narušenosti (negativními vzory a příklady.). Vypjatou konfliktovostí se zpravidla vyznačuje kritická situace rozpadající se rodiny v době probíhajícího rozvodu.

Psychopatologie jednoho nebo obou rodičů (psychózy, zvláště deprese, atypický vývoj osobnosti, alkoholismus, toxikomanie, těžší neurotické poruchy osobnosti, atd.)

Zvláštní životní zaměření (ve vztahu k dítěti se uplatňuje jen ve svých krajnostech), jde o příslušníky promiskuitních komunit, příslušníky některých sekt, lidí „v zajetí“ zvláštních rituálů, zvláštních praktik výživových, komunikačních, týkajících se denního režimu, apod.

Dopady na dítě vyrůstající v těchto dvou rodinách jsou nejčastější tyto:

Takové to prostředí může mít dopady na psychickou deprivaci dítěte, která vzniká jako negativní zkušenost z neuspokojování základní psychických potřeb a to v dostatečné míře a po dostatečně dlouhou dobu. Rodiče nedokáží naplnit potřebu stimulace a adekvátního učení. Což má za následek vznik podnětové deprese jako nedostatečné působení rodiny nebo neschopnost organismu dítěte podněty přijímat. Může se projevit kompenzací – zvýšené úsilí o autostimulaci – cucání prstů, kýváním a jinými automatismy. Nestimulované děti mají málo zkušeností. Pro potřebu porozumění stimulům a učení je důležitý řád a pravidla a tedy stálé a neměnné podněty (trvalost objektu, stabilní vztah s matkou – platnost řádu je důležitá, aby se dítě necítilo ohroženo a nereagovalo fixací na stereotyp a odmítání jiných podnětů).

Tyto děti bývají i citově deprivovány, což znamená nedostatek citových podnětů – lásky a bezpečí. *„Nedostatek citových podnětů si pak dítě kompenzuje hledáním náhradního*

objektu, změnou objektu (sourozenec).“¹⁷ Citově deprivované děti se zaměřují na jídlo, hromadění věcí a jiné tělesné potřeby. Krajním mechanismem je rezignace – dítě nemá o intimnější vztah zájem – a v takové situaci (např. adopce) reaguje na přílišnou vřelost odmítavě.

Děti z těchto rodin jsou často i sociálně deprivováni, tzn. že strádání v oblasti stimulace socializačního vývoje – především na nevhodném chování rodičů nebo na jeho chybění. Kompenzace se může projevit v náhradním uspokojení tam, kde je to dosažitelné např. v partě nebo fixaci na jednu oblast v níž je obdivován – krása – výkon.

Shrnutí této kapitoly:

Děti z dysfunkčních rodin se velmi často potýkají s pocity psychické deprivace. Psychická deprivace vzniká následkem dlouhodobého neuspokojování citových potřeb. Děti vyrůstající v takto nepodnětném prostředí se pak často vyznačují některými psychickými zvláštnostmi, někdy až poruchami negativně ovlivňujícími jejich postupné zařazování do společnosti. *„Rodiče se jim většinou nevěnují tak, jak by měli, a nesledují důsledně náplň a trávení jejich volného času. Případná výchovná opatření nemají většinou účinnost. Většinou přicházejí pozdě a navíc bývají často neadekvátní – tělesné tresty, striktní zákazy atd. Při řešení obtížných životních situací tyto děti často selhávají a mnozí se v důsledku toho obrací k alkoholu a k drogám, ale i k závažnějším sociálně patologickým formám chování.“¹⁸*

---

¹⁷ Dunovský, J.: Dítě a poruchy rodiny, 1987, str. 76

¹⁸ Fischer S., Škoda J.: Sociální patologie, 2009, str. 143

3. Síť zařízení, pro děti z problémových rodin

Jaké instituce mohou využívat děti a mladiství z problémových rodiny, jaké jim poskytnou radu, a které jim mohou posloužit i jako „náhradní domov“? Tuto otázku zodpoví následující kapitola. Cílem kapitoly je zmapovat základní nabídku poradenských a informačních zařízení, zařízení pro volný čas s preventivním programem, krizových a pobytových center z regionu Praha. Podkapitoly jsou strukturovány vždy podle jednotlivých okruhů.

3. 1. Linky důvěry a pomoci

V současné době existuje v Praze několik typů linek důvěry, které pracují na stejném principu, nabízejí anonymní telefonický kontakt za účelem rozhovoru o aktuálních problémech neodkladného nebo naléhavého charakteru. Kromě pomoci při zvládnání různých krizových stavů poskytují také informace o službách a kontaktech vhodných navazujících zařízení. Předností služeb linek důvěry je jejich anonymita, odborná způsobilost, dobrá dostupnost a provázanost s dalšími službami. Pro osvětlení uvádím některá pracoviště, která mohou pracovat s klientem pocházejícím z problémové rodiny.

- Linka bezpečí – provozovatel Nadace naše dítě (tel.: 116 11)
- Linka vzkaz domů – provozovatel Nadace naše dítě (tel.: 800 111 113)
- Růžová linka – provozovatel Česká společnost na ochranu dětí (tel: 272 736 263)
- Linka Prev-centra – provozovatel Prev centrum (tel.: 242 498 334)
- Linka důvěry DKC – provozovatel Dětské krizové centrum (tel.: 241 484 149)

3. 2. Zařízení pro volný čas s preventivním programem

- Nízkoprahové kluby

Nízkoprahový klub neboli nízkoprahové zařízení pro děti a mládež je chráněným místem, kde mohou mladí lidé najít nejen podporu a odbornou pomoc, ale také zábavu a prostor pro vlastní aktivity. Sociální asistent nabízí klientům alternativní způsoby trávení volného času s cílem orientovat je na společensky přijatelné aktivity a na zdravý způsob života. Pro pobyt v klubu není potřeba registrace nebo zaplacená vstupenka. Stačí jen přijít a strávit čas ve společnosti vrstevníků.

V současné praxi nízkoprahově organizovaných služeb se zpravidla setkáváme se dvěma způsoby označení subjektů zájmu (sociálních skupin i jedinců). Jednak to jsou dlouhodobí nositelé konkrétního patologického jevu (ti, kteří nejen ohrožují nejbližší okolí, ale jsou rovněž sami bezprostředně ohroženi důsledky svého chování – např. závislí na návykových látkách, mladiství zaměřeni na krádeže v obchodních domech jako na způsob dobrodružně tráveného volného času, rowdies, kteří se surově rvou na sportovních stadionech. A druhým typem cílové skupiny bývá označován jako rizikové skupiny s epizodickým výskytem sociálně deviantního chování (např. mladí nezaměstnaní, záškoláci, tzv. útěkáři z domova apod.)

Čím a jak se odlišují nízkoprahové služby od standardních?

Na otázku čím a jak se odlišují, můžeme přistoupit z různých úhlů, například:

1. z hlediska zamýšlených cílů, které bývají formulovány pragmatičtěji, než bývá zvykem u běžných výchovně vzdělávacích či sociálních aktivit
2. z hlediska dostupnosti služby, která se co nejvíce přibližuje k potenciálním uživatelům
3. z hlediska specifického přístupu pracovníků ke klientům a k jejich problémům

Cílem nízkoprahových zařízení je minimalizovat rizika související se způsobem života dospívajících, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a řešit jejich problémy. Nízkoprahový klub je bezpečný prostor pro volný čas a nápady dětí a mladistvích. *„Povinností nízkoprahových klubů je registrace u České asociace streetwork.*

Nízkoprahová zařízení dále organizují pro školy a jiná volnočasová zařízení besedy se zaměřením na prevenci sociálních deviací. V době prázdnin organizuje pro své klienty vícedenní sportovně-výchovné akce, jako je horská turistika, lyžování, vodní turistika, cykloturistika a další zajímavé činnosti (tzv. zážitková pedagogika).“¹⁹

V Praze mohou zájemci o tuto službu využít nabídku například těchto dvou nízkoprahových klubů.

- Nízkoprahový klub Suterén – jehož provozovatelem je o.s. Prev Centrum (Meziškolská 1120/2, 169 00 Praha 6)

Nízkoprahový klub je v provozu třikrát týdně po celý rok včetně prázdnin, a to v pondělí, středu a čtvrtek od 15,00 do 19,00 hodin. Klienti mohou přicházet a odcházet volně v průběhu provozní doby klubu.

¹⁹ Kraus, B.: Základy sociální pedagogiky, 2008, str.187

- Nízkoprahový klub Vrtule – jehož provozovatelem je Salesiánské středisko mládeže (Kobyliské nám. 640/11 Praha 8 – Kobylisy)

Klub je v provozu od pondělí do čtvrtka: 14:00 - 20:00 hod. V pátek se zaměřuje na jednorázové akce (koncerty, hip hop párty, projekce, turnaje...).

- Lata, o. s. (Senovážné náměstí 24, 110 00 Praha 1)

www.lata.cz

Posláním organizace je pomoc ohroženým mladým lidem a jejich rodinám při vyrovnávání příležitostí k plnohodnotnému životu uvnitř společnosti prostřednictvím individuálního vrstevnického dobrovolnictví a sociálně terapeutických činností. Klientům nabízí pomoc prostřednictvím dvou programů – „Ve dvou se to lépe táhne“ (náplní jsou schůzky klienta a dobrovolníka, a při řešení klientovy situace se navazuje spolupráce s rodiči klienta) a „Přímou cestou“ (náplní jsou taktéž schůzky klienta s dobrovolníkem, na kterých se klient učí především posílit svou pozici na trhu práce, př. psaní životopisu, hledání volného pracovního místa, apod.).

Cílovou skupinou jsou klienti s výchovnými problémy, problémy v rodině či ve škole; ti, kteří se cítí osamělí a kolektiv v jejich okolí je nepřijímá; ti, kteří už se dostali do nějakého konfliktu se zákonem.

- Proxima Sociale, o. s. (Rakovského 3138, 120 00, Praha 12)

www.proximasociale.cz

Cílem tohoto sdružení je vyhledávání dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje, pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytování nebo zprostředkování rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené, pořádání v rámci poradenské činnosti přednášek a kurzů zaměřených na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou, činnost zaměřená na ochranu dětí před škodlivými vlivy a předcházení jejich vzniku, zřizování a provoz zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zřizování a provoz zařízení sociálně výchovné činnosti, zřizování a provoz výchovně rekreačních táborů.

3. 3. Poradny

- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Tyto poradny nabízejí bezplatnou (pokud si klient přeje i anonymní) psychologickou, terapeutickou a sociální pomoc při řešení problémů v oblasti mezilidských vztahů a pomoc při řešení obtížných životních situacích. Pracovníky poraden jsou převážně psychologové, psycholožky a sociální pracovnice. Po dohodě je možné také využít služeb externího právníka a psychiatra.

Pro rodiny nabízí poradny tyto služby: individuální poradenství a terapie, rodinné poradenství a terapie, možnost anonymních kontaktů a konzultací, podpora a pomoc v otázkách souvisejících se zdravím škodlivými látkami a návyky školáků, pomoc při jednání rodiny a institucí (př. škola, kurátor,...). Seznam poraden jednotlivých městských částí uvádím v příloze č. 1.

- Střep o.s. (Senovážná 2, 110 00 Praha 1)

www.strep.cz/

Občanské sdružení STŘEP nabízí tyto programy:

Doprovázení rodin jako alternativa k umístování dětí mimo domov – pro rodiny s dětmi ve věku 4-15 let, které jsou ohroženy vlastní dysfunkcí a odebráním dětí do ústavu

Dejme šanci šanci – projekt rané intervence, jehož cílem je naučit rizikové mladé matky pečovat o dítě v raném věku

Dobrovolnický projekt – nabídka podpory, přátelství a praktické pomoci rodinám v obtížných životních situacích.

- Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, o. s. (Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1)

Posláním této poradny je:

- vyhledávání dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje
- pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- poskytování nebo zprostředkování rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené

- pořádání v rámci poradenské činnosti přednášek a kurzů zaměřených na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou
- Vhled, o. s. (Na Jarově, 2/2424, 130 00 Praha 3)

Hlavní cíle, které si klade toto sdružení jsou:

- pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- pořádání v rámci poradenské činnosti přednášek a kurzů zaměřených na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou
- činnost zaměřená na ochranu dětí před škodlivými vlivy a předcházení jejich vzniku
- zřizování a provoz zařízení odborného poradenství pro péči o děti
- zřizování a provoz zařízení sociálně výchovné činnosti, zřizování a provoz výchovně rekreačních táborů

3. 4. Oddělení sociálně právní ochrany dětí

- Oddělení sociálně právní ochrany dítěte

Státními orgány péče o dítě jsou v České republice OSPODY v obcích s rozšířenou působností. Tyto oddělení prověřují případy špatného zacházení rodičů či jiných pečujících osob s dětmi, navrhují další opatření včetně omezení, zbavení a pozastavení rodičovské odpovědnosti a také navrhují ústavní výchovu. Vydávají rozhodnutí o tom, že rodič se o dítě nezajímá (a tím pádem je možné, aby dítě osvojil někdo jiný i bez souhlasu rodičů). Pracovník OSPODu je v době rozvodu rodičů kolizním opatrovníkem dítěte.²⁰ Další povinností tohoto oddělení je sledování výkonu ústavní a ochranné výchovy dětí, návštěvy neplnoletých osob ve věznicích. Mimo to se také účastní projednávání trestních věcí u dětí a nezletilých a má ještě další povinnosti.

Adresy OSPODů jednotlivých městských částí uvádím v příloze č. 2.

---

²⁰ Matoušek, O.: Sociální služby, 2007, str. 83

3. 5. Výkon sociálněprávní ochrany dětí (mimo OSPOD)

- Nadační fond Dětský Úsměv (Sulická 120, 140 00 Praha 4)
<http://detsky-usmev.cz/>

Hlavním posláním tohoto nadačního fondu je všestranná pomoc dětem umístěných v Dětském centru v Praze 4 – Krči. Dále podpora rozšíření adopce dětí umístěných v DC, pěstounské a hostitelské péče, jak u zdravých tak i dětí s postižením, zajišťování přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny, podpora rodičů mající děti v náhradní rodinné péči.

- Středisko náhradní rodinné péče (Jelení 91, 118 00 Praha 1)
www.nahradnirodina.cz

Středisko náhradní rodinné péče o.s. se zabývá problematikou dětí, které se ocitly ve zvláště obtížných životních situacích a dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu. Cílem Střediska je, aby rodinná péče o opuštěné děti převládla nad péčí ústavní a aby se všestranně rozvíjel a změnil systém náhradní rodinné péče u nás.

- Sdružení SOS dětský vesniček (U Prašného mostu 50, 119 01 Praha 1)
<http://www.sos-vesnicky.cz/>

Sdružení SOS dětských vesniček je nezisková, nevládní, nepolitická a nenáboženská organizace, která se snaží pomáhat dětem ohroženým ztrátou rodičovské péče nebo dětem, které již rodičovskou péčí ztratily. Od roku 1993 je Sdružení SOS dětských vesniček řádným členem respektované mezinárodní organizace SOS Kinderdorf International, která celosvětově zastřešuje činnost jednotlivých národních sdružení SOS dětských vesniček. Celkem tato organizace působí ve 132 zemích světa a je partnerem nejvýznamnějších celosvětově působících organizací včetně OSN.

3. 6. Výchovné ústavy a krizová centra pro děti

3. 5. 1. Ambulantní

Tato zařízení plní preventivní funkci, provádí diagnostiku a terapii syndromu týraného, zanedbávaného dítěte. Klientem jsou děti, dospívající a celé jejich rodiny, které se ocitli v závažné životní situaci.

- Dětské krizové centrum (V Zápolí 1250/21, 140 00 Praha 4)

www.dkc.cz

Dětské krizové centrum, vzniklo roku 1992 z potřeby pediatriů (např. profesora Dunovského). Má celorepublikovou působnost, mimopražští klienti zde mohou přespát. Centrum se specializuje na týrané a zneužívané děti. Od roku 1996 funguje nonstop Linka důvěry, je však placená, takže ji více využívají dospělí. Od roku 1999 k dispozici Azylový dům, slouží pro krátkodobé ubytování dítěte spolu se zákonným zástupcem. Od roku 2000 možnost využít internetovou linku důvěry, od loňského roku sem jednou týdně dochází rodinný terapeut, od roku 2002 funguje jednou měsíčně bezplatná právní poradna.

Jakým klientům je určeno: dětem sexuálně zneužívaným, dětem ohroženým rozvodovými spory - 60% celkové klientely, dětem ohroženým prostředím (jeden z rodičů psychicky nemocný, alkoholismus v rodině, časté stěhování, nezaměstnanost, promiskuita, ...), dětem fyzicky týraným, dětem psychicky týraným, dětem neurotickým, šikanovaným, s poruchami učení.

3. 5. 2. Pobytová

Tato zařízení nabízí i mimo jiné nepřetržitou pomoc pro ztracené a opuštěné děti či ohrožené nebo poškozené akutní rodinnou krizí. Řeší situace ohrožení, týrání a zanedbávání dítěte. Poskytují ubytování výhradně pro děti (bez rodiče) – výjimkou je nezletilá matka.

- Ústavní výchova

Vedle svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče přichází v úvahu nařízení ústavní výchovy podle § 46 zákona o rodině. Tato okolnost přichází v úvahu, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě. Nebo jestliže je to v zájmu nezletilého nutné i v případě, je jiná výchovná opatření nepředcházela, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.

Nařízení ústavní výchovy patří rozhodně mezi krajní výchovné prostředky, neboť ústavní péče nemůže nikdy rovnocenným způsobem konkurovat výchově dítěte v rodině. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí, která má před ústavní výchovou přednost.

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních jsou uvedeny tyto zařízení: diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy pro mládež. Zařízení mohou být rozdělena podle věku, mentální úrovně, zdravotního postižení, stupně obtížnosti výchovy, popřípadě i podle pohlaví svěřenců.

- Diagnostický ústav (např. Diagnostický Ústav, Na Dlouhé mezi 69/19, 147 00 Praha 4 - Podkovičky; Dětský Diagnostický Ústav, U Michelského lesa 222, 14000 Praha 4 – Michle)

Plní úkoly diagnostické, výchovně vzdělávací, terapeutické. Hlavním úkolem DÚ je rozmisťování klientů do odpovídajících dětských domovů a výchovných ústavů, které probíhá na základě výsledků komplexního speciálně pedagogického, psychologického a sociálního vyšetření, s přihlédnutím k jejich zdravotnímu stavu. Délka pobytu klienta bývá zpravidla osm týdnů.

- Dětský domov a Dětský domov se školou (např. Dětský Domov se školou, Jana Masaryka 16, 12000 Praha 2, Dětský Domov a Školní Jídelna, Národních hrdinů 1, 19012 Praha - Dolní Počernice, Kojenecký ústav s dětským domovem, Sulická 120, 140 00 Praha 4)

Úkolem těchto zařízení je výkon ústavní výchovy pro klienty bez vážných poruch chování, základní organizační jednotkou je smíšená rodinná skupina pěti až osmi dětí různého věku a pohlaví. Cílem je přizpůsobit co nejlépe výchovu zvyklostem běžné rodiny. Toto zařízení je určeno pro klienty ve věku od tří do osmnácti let, popř. do 19ti let.

- Výchovné ústavy pro mládež (např. Výchovný ústav a středisko výchovné péče Klíčov, základní škola, praktická škola a školní jídelna, Čakovická 783/51, Praha 9 - Prosek, 190 00)

Provádí výkon ústavní výchovy pro děti zpravidla starší deseti let s vážnými poruchami chování nebo výkon ochranné výchovy, základní organizační jednotkou je výchovná skupina o pěti a osmi členech. Ústavní výchova bývá zpravidla ukončena dosažením plnoletosti klienta.

- FOD – Klokánek (např. Klokánek – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, Chabařovická 1125/4, 182 00 Praha 8, Klokánek – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, Láskova 1803/12, 140 00 Praha 4)

www.fod.cz

Jedná se o projekt Fondu ohrožených dětí, který je určen zanedbávaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem s působností na celém území České republiky. Klokánek nabízí rodinnou péči na místo ústavní výchovy. Podrobně o fungování Klokánku rozpracovávám v následující kapitole, ve které jsem se zaměřila na pražskou pobočku v Chabařovické ulici.

- Dům tří přání – azylový dům Přemysla Pittra (Karlovská 18, 160 00 Praha 6)

www.dumtriprani.cz

Toto zařízení s nepřetržitým provozem pro děti vyžadující okamžitou pomoc, poskytuje komplexní profesionální služby rodinám v krizi. Nabízí pobyt dětem v zařízení rodinného typu, ambulantní konzultace a terénní služby. Je určeno pro děti ve věku od 3 do 18 let, podmínkou přijetí je písemný souhlas rodičů nebo předběžné opatření OSPOD. Délka pobytu v zařízení je limitována lhůtou od 1 dne do maximálně 3 měsíce.

- Speciální mateřská škola (Drahaňská 779/7, 181 00 Praha 8)

www.msdrahanska.cz

Jedná se o zařízení, které je určeno dětem ve věku od 3-7 let (předškolní věk), u nichž je nutné okamžité přijetí v situaci, kdy není nikdo, kdo by dítě zabezpečil. Podmínkou přijetí je buď souhlas rodiče nebo předběžné opatření OSPOD. Délka pobytu v zařízení jsou maximálně tři měsíce, ale je tu i možnost prodloužit až na trvalý pobyt.

- Azylový dům pro děti (Na Slupi 19, 120 00 Praha 2)

Pro děti od 3 do 18 let, které potřebují urgentní azylovou pomoc, cílený preventivní výchovný pobyt, diagnostický pobyt při těžkém ohrožení, týrání a zanedbávání (stanovení prognózy a zásadního řešení). Dům nabízí pomoc při ohrožení či poškození akutní rodinnou krizí a pomoc při selhání náhradní rodinné péče, respitní péči. Nepřetržitý provoz, rodinné prostředí, docházka do školy, volnočasové aktivity.

Shrnutí kapitoly:

Síť zařízení, která pracují s klientem z problémové rodiny je v Praze dle mého názoru na dostatečné úrovni. Svědčí o tom fakt, že jsem v každé oblasti doložila minimálně tři subjekty, které již mají na poli sociálních služeb dobré preference nejen od uživatelů ale i od veřejnosti.

4. Charakteristika vybraného pracoviště

Cílem této kapitoly je podrobná charakteristika vybraného pracoviště, které jsem předesílala v předcházející kapitole. Jedná se tedy o zařízení Fondu ohrožených dětí – Klokánek, Chabařovická, a to z toho důvodu, abych přiblížila jeho poslání a práci s klientem a díky této exkursi připravila půdu pro přechod do praktické části. Ve které předkládám výzkum právě z tohoto zařízení.

Nejdůležitější roli v tomto zařízení hraje klient, který přichází pro radu, hledá pomoc při řešení obtížných životních situacích, nebo potřebuje okamžitou pomoc, z důvodu nedostatečné péče v rodině.

Klokánek – zařízení Fondu ohrožených dětí, Chabařovická 1125/4,
Praha 8 – Kobyličky

Klokánek je projekt Fondu ohrožených dětí, jehož cílem je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nemohou vrátit zpět do své rodiny, nebo dokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče (osvojení, pěstounská péče, svěření do výchovy třetí osoby).

²¹Klokánky mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci. V těchto případech mohou děti v Klokánku zůstat i proti vůli rodičů až do té doby, než soud rozhodne o předběžném opatření. Většina přijatých dětí má stejnou anamnézu jako děti přijímané do ústavní výchovy – zanedbávání, domácí násilí, neschopnost zajistit řádnou péči, týrání, zneužívání, bytové důvody, a někdy i hospitalizace osamělého rodiče či svěření dítěte za účelem zajištění náhradní rodinné péče. Velkou výhodou oproti ústavní výchově je, že Klokánky mohou přijímat sourozence bez ohledu na věk, takže nedochází k další traumatizaci jejich rozdělením do různých zařízení podle věku (do tří let kojenecké ústavy a zdravotnické

---

²¹ <http://www.fod.cz>

dětské domovy, od tří let diagnostické ústavy a školské dětské domovy a výchovné ústavy). Klokánky mají nepřetržitý provoz, proto mohou kdykoli přijmout i novorozence, jejichž matky tají těhotenství a porodí mimo zdravotnické zařízení. Podle § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou.

Péče v Klokánku je směřována na návrat klienta po zlepšení situace, do původní rodiny. A není-li vhodný návrat domů, je snahou svěřit tohoto klienta do trvalé náhradní rodinné péče příbuzných či jiných osob. Průměrná doba pobytu dětí v Klokánku je půl roku. Kolem šedesáti procent dětí se vrací k rodičům, asi třicet procent přechází do trvalé náhradní rodinné péče. Zbývajících deset procent zahrnuje ukončení pobytu v Klokánku zletilostí či umístěním do jiného zařízení (zdravotnické zařízení nebo ústavní výchova).

Výjimečností Klokánku je způsob péče o děti (střídavá péče dvou „tet“ nebo „strýců“). Nároky na osobnost „klokaních“ tet a strýců: úspěšně absolvovat psychologické vyšetření, zkušenosti s výchovou vlastních či přijatých dětí, vzdělání minimálně středoškolské (včetně vyučení). Vhodná osobnostní struktura – dostatek empatie, schopnost vytvořit útulné a citově vřelé prostředí dětem, schopnost řádného vedení včetně vaření, odolnost vůči psychické a fyzické zátěži).

Posláním, které se snaží, co nejlépe plnit, je pomoc klientům vyrovnat se s traumaty, které jim způsobili jejich nejbližší a zároveň hledat nejlepší dlouhodobé řešení jejich nešťastné situace. Současně funguje Klokánek i jako útočiště dětem, jejichž rodiče se o ně z nejrůznějších důvodů nemohou v dané chvíli starat (např. hospitalizace).

Ke své činnosti se Klokánek neobejde bez spolupráce s orgány sociálně právní ochrany dítěte, se sociálními asistenty poboček FOD, se soudy, s lékaři, s psychology, s policií.

První Klokánek byl otevřen v Žatci v září 2000. V současné době (duben 2010) existuje 12 Klokánků (se střídavou péčí) a 4 Klokánky rodinného typu na území celé republiky, s celkovým počtem 341 míst. V příloze č. 3 uvádím podrobný vývoj s adresářem

všech Klokánků. A v příloze č. 4 uvádím jednotlivé možnosti, jak lze finančně pomoci Klokánkům.

Klokánek v Kobylisích byl otevřen v roce 2002, jako druhý v pořadí. Tento Klokánek v září 2009 prošel značnou změnou, z předchozích 7 bytů zůstaly zachovány na této adrese pouze byty čtyři s kapacitou 17 míst. A zbylé bytové jednotky (kapacita 13 míst) byly přesunuty do detašovaného pracoviště Kbely. Na jeden byt obvykle vychází 3 - 4 dětí, o které se trvale stará jedna teta. Vždy dvě tety se v týdenních intervalech v daném bytě střídají. Jedná se o přístup, který se snaží, co nejvíce kopírovat běžný rodinný režim. („Tety“ kromě péče o děti vaří, pečují o domácnost, mají čas si s dětmi hrát, mazlit se s nimi, chodit s nimi na vycházky). S dětmi je „teta“ v bytě i v noci a svou přítomností jim dodává pocit jistoty a bezpečí. (pozn. v dětských domovech je často jeden noční vychovatel na patro). V příloze č. 5 příkládám fotky z interiéru Klokánku.

4.1. Způsoby přijímání dětí

Existují čtyři způsoby na základě, kterých může být klient do tohoto zařízení umístěn. Jednotlivé způsoby popíšu podrobněji v této podkapitole.

Žádost orgánu péče o dítě

O přijetí dítěte zpravidla požádá orgán péče o děti, který se většinou nejprve s Klokánkem spojí telefonicky a dotáže se, zda má zařízení volné místo a zda je možné dítě (dětí v případě sourozenecké skupiny) přijmout. Již při tomto prvotním kontaktu s OSPOD je třeba dohodnout, zda se bude jednat o přijetí na žádost OSPOD nebo bude vydáno soudem usnesení o předběžném opatření, kdo a kdy dítě do Klokánku předá a další údaje (věk dítěte, důvody umístění, apod.). OSPOD je povinen zaslat písemnou žádost o přijetí dítěte do zařízení (tato žádost umožňuje uplatnit např. přídavek na dítě.) OSPOD může pracovníky Klokánku telefonicky kontaktovat ve večerních (nočních hodinách) i víkendech. Vždy je nějaký pracovník Klokánku v tzv. „pohotovosti“.

Usnesení soudu o předběžném opatření

Návrh na vydání usnesení o předběžném opatření (dále jen P. O.) podává soudu orgán péče o děti tehdy, dochází-li k zanedbávání péče o dítě, k týrání dítěte atd. Většinou se jedná o usnesení o P. O. dle § 76a), to znamená tzv. „rychlé předběžné opatření“, kdy soud o dítěti musí rozhodnout okamžitě respektive do 24 hodin. Druhou formou předběžného opatření je, P. O. dle § 76b) kdy soud ve věci dítěte musí rozhodnout do sedmi dnů.

Žádost dítěte eventuálně jiné osoby nikoli rodiče dítěte

O přijetí do Klokánku může požádat dítě samotné nebo eventuálně jiná dospělá osoba, která se dítěte ujala v krizové situaci. Zpravidla k této situaci dojde poté, kdy dítě uteklo z nejrůznějších důvodů z domova, odmítá se domů vrátit, vyjadřuje z návratu strach atd. Pracovník, který dítě přejímá, je povinen vyplnit tiskopis o přijetí dítěte na vlastní žádost. Osoba, která Klokánek o dítěti informovala, je požádána, aby neprodleně informovala policii buď na lince 150 nebo na kterékoli nejbližší služebně odd. policie, aby oznámila zmizení dítěte a požádala o vyhlášení celostátního pátrání.

O dítěti, které je do Klokánku přijímáno na vlastní žádost, (většinou se jedná o adolescenta) informují pracovníci telefonicky v co nejkratší možné době příslušný orgán péče o dítě dle jeho místa trvalého bydliště. Sociální pracovník Klokánku se na OSPOD dotáže zda vedou o dítěti spis a požádá o součinnost v řešení dalšího setrvání dítěte v Klokánku do doby vyšetření důvodů útěku (domácí násilí,...). Orgán péče o dítě buď podá k soudu návrh na vydání usnesení o předběžném opatření nebo OSPOD podá žádost.

Žádost rodiče

O přijetí dítěte může zažádat i rodič, ale k přijetí pouze na žádost rodiče se přistupuje pouze ve výjimečných případech (např. V případě matky, která hodlá udělit souhlas s adopcí dítěte nebo v době, kdy není možné záležitost zkontaktovat s OSPOD, apod.).

4. 2. Klient Klokánku

Klientem Klokánku se může stát takový klient – dítě, které vyžaduje okamžitou pomoc. Do zařízení může být přijato na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžného opatření nebo rozsudku), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte, či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci.

V těchto případech může klient v Klokánku zůstat i proti vůli rodičů až do té doby, než soud rozhodne o předběžném opatření.

Většina přijatých dětí má stejnou anamnézu jako děti přijímané do ústavní výchovy – zanedbávání, domácí násilí, neschopnost zajistit řádnou péči, týrání, zneužívání, bytové důvody, a někdy i hospitalizace osamělého rodiče či svěření dítěte za účelem zajištění náhradní rodinné péče. Velmi často jsou přijímáni klienti opožděné v celkovém vývoji, deprimované, s poruchami spánku a neurotickými projevy.

4. 3. Standardy kvality sociálních služeb

Pojem standardy kvality sociálních služeb byl zaveden zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jejich dodržování je dle § 88 tohoto zákona jednou z povinností poskytovatelů sociálních služeb a je taktéž předmětem inspekce u poskytovatelů sociálních služeb. Obsah těchto standardů stanovuje vyhláška MPSV ČR č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Standardy kvality sociálních služeb jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je vymezena úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního, provozního zabezpečení sociálních služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a uživateli služeb.

Posláním FOD – Klokánek je poskytnutí služby „sociální rehabilitace“, s respektem k individuálním potřebám a volbám uživatele.

Zájemcům o tuto službu nabízí:

- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- nácvik péče o domácnost
- nácvik péče o dítě

- aktivizační činnosti – zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, motivace k přátelským vztahům
- sociálně-terapeutické činnosti – ochrana před sociálním vyloučením, pomoc při zprostředkování kontaktu s přirozeným sociálním prostředím

Klient se zařízením uzavírá smlouvu o poskytnutí sociální služby, jejíž součástí je individuální plán, který je sestaven společně s klientem a sociálním pracovníkem. V individuálním plánu se shrnuje průběh služby, cíle služby a je sestaven s ohledem na osobní cíle a možnosti klienta. Osobní plán klienta se v průběhu služby hodnotí, zda dochází či nedochází k naplnění stanovených cílů.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Praktické šetření

Cílem mého šetření bylo zjistit, zda a jak se v průběhu předcházejících šesti let měnily problémy klientů využívajících sociální služby poskytované Klokánkem Chabařovická. A dále zjistit souvislosti mezi chováním klientů Klokánku a mírou projeveného zájmu rodičů.

Pro své šetření jsem si stanovila tyto dvě hypotézy:

hypotéza č. 1: „Domnívám se, že v porovnání let 2003 až 2009 se změnila převažující problémy dětí využívajících služeb Klokánku Chabařovická.“

hypotéza č. 2: “Domnívám se, že aktivní spolupráce s rodiči klienta má pozitivní vliv na klientovo chování v zařízení.“

Hypotézu č. 1 jsem si stanovila z toho důvodu, že se domnívám že období šesti let je poměrně dlouhá doba, ve které došlo ke změnám společenským, ekonomickým, politickým i kulturním.

Hypotézu č. 2 jsem si vytyčila z toho důvodu, že je podle mě důležité zamyslet se nad problematikou spolupráce rodiny klienta se zařízením.

Pro jejich potvrzení či vyvrácení využiji podkladů, které jsem získala z osobních spisů klientů, z vlastních rozhovorů, a ze statistik zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc FOD Klokánek, pobočka Praha Chabařovická v Praze Kobylisích.

5. 1 Statistika r. 2003 až r. 2009 FOD Klokánek Chabařovická²²

Své šetření jsem zpracovávala ze statistických dat z let 2003 až 2009 FOD Klokánek Chabařovická. Data jsem získala za spolupráce vedoucí zařízení Mgr. Margarety Johnové.

Ze statistik jsem nejprve zpracovala data o celkovém počtu klientů za roky 2003 a 2009, přičemž jsem pro zajímavost rozlišila, zda se jednalo o klienta ženského či mužského

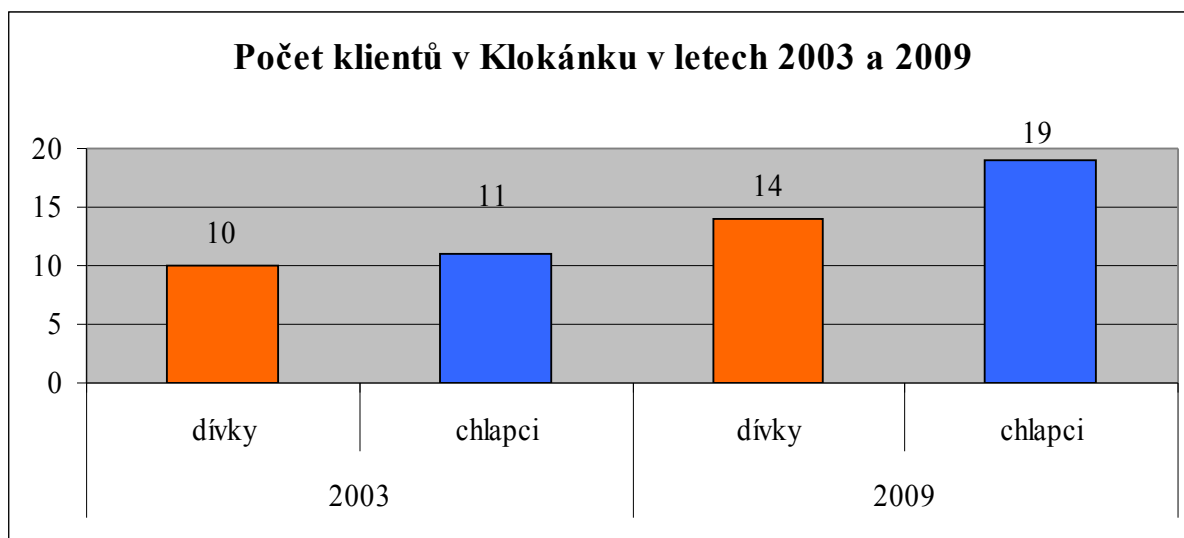
---

²² Statistika FOD Klokánek Chabařovická, r. 2003 až r. 2008

pohlaví. Ze statistiky tedy vyplývá, že služeb Klokánku v roce 2003 využilo 21 klientů a v roce 2009 to bylo 30 klientů. Pro jednodušší orientaci uvádím tyto data v grafu č. 1.

Tato informace je pro poslouží jako orientace k tomu, kolik klientů využívá služeb tohoto zařízení.

Graf č. 1

Na chvíli se můžeme pozastavit nad tím, že během těchto let došlo ke zvýšení počtu klientů. V roce 2003 využilo služeb Klokánku 21 klientů, a v r. 2009 to bylo již 33 klientů.

Co zapříčiňuje nárůstu klientů?

Nárůst klientely není pouze patrný na této pobočce, ale celkově ve všech zařízeních FOD Klokánek se potýkají s nedostatkem volných kapacit pro nové klienty. A právě z toho důvodu v současné době se stále pracuje na vzniku nových poboček. V roce 2010 především tzv. „rodinných Klokánek“ (kdy je dítě umístěno přímo do rodiny, tak jako při pěstounské péči).

První důvodem nárůstovostí je fakt, že podle § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou. Druhým důvodem může být i ten, že Klokánek má možnost umístit i sourozenecké skupiny (nedochází tak k přetrhání vazeb mezi sourozenci, jak k tomu dochází při umísťování do

různých dětských domovů). V praxi se poměrně často setkáváme s rodiči, kteří dále s Klokánkem na opětovném získání dětí do své péče nespolupracují, a nejsou ochotni připravit opět vhodné prostředí pro své dítě. Další důvodem může být dle mého dojmu i fakt, že mezi problémovými rodinami a některými OSPODy není dobrá spolupráce a v některých případech dochází k umístění dítěte do zařízení unáhleně.

S jednotlivými důvody umístění klientů do Klokánku korespondují čtyři formy, na základě kterých může být klient v zařízení umístěn (podrobněji v podkapitole 4. 1.)

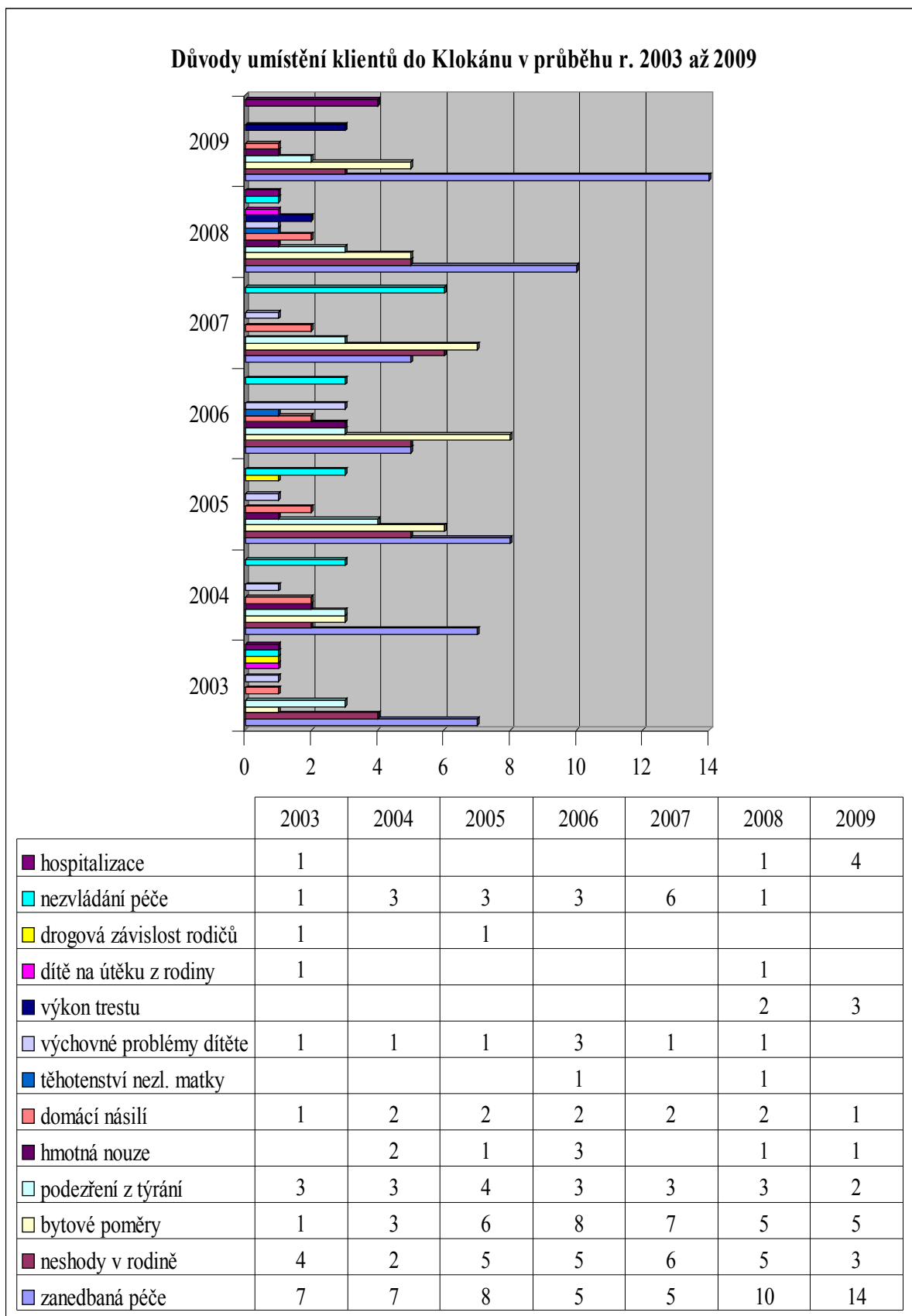
- Předběžné opatření soudu
- Písemná žádost OSPOD podle § 42 zákona o sociálně-právní ochraně dítěte
- Souhlas zákonného zástupce
- Klient podá vlastní žádost

S jakými důvody se tedy v praxi umísťování do Klokánku setkáváme?

Umísťování jsou klienti, u kterých byla prokázána zanedbaná péče; jejichž rodiče nezvládají jejich péči; klienti u kterých mají neshody v rodině; klienti u kterých je podezření z týrání; klienti, kteří žijí v hmotné nouzi; klienti, kteří prošli domácím násilím, dále klient s výchovnými problémy, klient, který je na útěku z rodiny, nebo může být přijata těhotná nezletilá matka. Dalšími možnostmi umístění jsou výkon trestu zákonného zástupce, drogová závislost zákonného zástupce, hospitalizace zákonného zástupce.

Důvody, které klienty do zařízení přiváděly v předchozích šesti letech uvádím v grafu č. 2.

Graf č. 2

5. 1. 1 Hypotéza č. 1

Z grafického znázornění i z tabulky pod grafem se profilují jednotlivé kategorie problémů „Klokání klientely“. Na úvod podotýkám, že od r. 2005 neklesl pod hranici 30 klientů za rok.

Nejzásadnější problém, se kterým klienti přicházeli v letech 2003 až 2009, je zanedbané péče a i nadále má vzestupnou tendenci (r. 2003 7 a v r. 2009 14 klientů.)

Další významnější položku tvoří umístění kvůli špatným bytovým podmínkám, od r. 2003 do r. 2006 vzestupná tendence (vrchol 8 klientů), a od r. 2007 pokles (r. 2007 – 7 klientů, r. 2008 – 5 klientů, a r. 2009 – 5 klientů). Kategorie klientů umístěných z důvodů neshod v rodině je poměrně vyrovnaná, maximální počet klientů umístěných z tohoto důvodu – r. 2007 byl 6 klientů, poté docházelo k poklesu, a v roce 2009 to byli 3 klienti.

Skupina klientů umístěných z podezření týrání, má víceméně setrvalý stav, kdy do této kategorie spadají 3-4 klienti za rok, a v loňském roce to byli pouze klienti 2.

Vzestupnou tendenci nese oblast – „hospitalizace pečující osoby“ – (r. 2008 – 1 klient, a r. 2009 - 4 klienti). Mírný vzestup nese kategorie výkon trestu odnětí svobody pečující osoby (r. 2008 – 2 klienti, a r. 2009 – 3 klienti).

K poklesu případů umístěných do Klokánku dochází v těchto kategoriích: nezvládání péče (např. r. 2007, to bylo 6 klientů; a r. 2009 žádný klient); těhotenství nezletilé matky (tato kategorie byla naplněna pouze 2x a to v r. 2006, 2008), drogová závislost pečující osoby (taktéž naplněna dvakrát, v letech 2003, 2005), dítě na útěku (také jen dva případy, v r. 2003 a v r. 2008).

Počet klientů umístěných z důvodem hmotné nouze byl během těchto šesti let proměnlivý, nejvíce klientů v této kategorii – r. 2006, kdy se jednalo o 3 klienty, jinak spadá do této kategorie 1-2 za rok.

Setrvalý stav nese oblast „výchové problémy dítěte (pro roky 2003 – 2008 po jednom klientovi, výjimku tvoří jen r. 2006, kde se jednalo o klienty 3. A dále také oblast „domácí násilí“ (r. 2003, 2009 – jeden klient, a roky 2004 - 2008 2 klienti)

Závěrečné shrnutí:

K umístění dětí do zařízení dochází především z důvodu selhání jedné nebo více ze základních funkcí rodiny. Šetření prováděné v tomto zařízení nám ukázalo zajímavé výsledky. V důvodech umístění docházelo ke změnám jak po stránce kvalitativní, tak i kvantitativní.

Nejčastějším důvodem umístění je kategorie zanedbané péče, která má vzestupnou tendenci. Toto téma je rozvedeno níže. Zajímavé je, že se v tomto zařízení od roku 2006 nevyskytla jako důvod umístění drogová závislost rodiče, ale v posledních dvou letech se objevila nová kategorie a to výkon trestu odnětí svobody rodiče. Jako příčina umístění se však s podivem snižuje kategorie hmotná nouze (v r. 2009 jeden klient, a i vynechání této kategorie v letech 2003, a 2007). Za závažné zjištění považuji, že stoupá počet klientů umístěných do Klokánku z bytových důvodů (velmi vyrovnaná kategorie, každoročně do ní v průměru spadá pět klientů). Je pravděpodobné, že se k tomuto problému přidružují i další. Nicméně nepovažuji za optimální odebrání dítěte z rodiny z takovýchto důvodů.

Nejčastějším důvodem, jak bylo uvedeno výše je „zanedbaní péče“. Co si představit pod pojmem „zanedbaná péče“? Zanedbávání dítěte je jakýkoli druh nedostatku péče, který dítěti způsobuje vážnou újmu, a může mít podobu fyzického i psychického rázu. *„Fyzické zanedbávání spočívá v neuspokojování tělesných potřeb (jídlo, teplo, spánek, čistota). Psychické zanedbávání v neuspokojování citových a kognitivních potřeb dítěte, zejména potřeby kladného přijímání a potřeby příslušnosti k určitým lidem, respektive k určitému prostředí.“*²³Zanedbávání péče má za následek zpomalení ve vývoji dítěte.

Ukazatele zanedbanosti

- dítě má nedostatek lékařské a stomatologické péče
- bývá unavené a ospalé
- špinavé, nedostatečná hygiena, oblečení neodpovídá počasí
- může být depresivní, uzavřené, apatické
- nedostatečný dohled nad dítětem
- v domácnosti jsou zdravotně závadné podmínky (výkaly, odpadky)
- nedostatečné vytápění, nebezpečné ohně, místo pro spaní je chladné, špinavé

²³ Matoušek, O.: Slovník sociální práce, 2003, str. 233

- neodpovídající nutriční hodnoty jídla, prázdná lednice

Hypotéza se částečně potvrdila. Objevily se nové kategorie, přijetí dítěte v době výkonu trestu rodičů nebo v době jejich hospitalizace. Tyto důvody odpovídají původní funkci tohoto zařízení. Dále narůstá počet případů v některých kategoriích, především v oblasti zanedbané péče. Z dokumentace je také patrné, že tyto případy jsou stále složitější a v důsledku toho se i nepřiměřeně prodlužuje pobyt dětí v zařízení.

5. 2. Charakteristika klientů

V této podkapitole se zaobírám hypotézou č. 2, která zní: „Domnívám se, že aktivní spolupráce s rodiči klienta má pozitivní vliv na klientovo chování v zařízení.“

K její potvrzení či vyvrácení použiji metodu polostandardizovaného rozhovoru se čtyřmi vybranými klienty, dále budu pracovat s osobními spisy klientů, které použiji k vytvoření kasuistiky a závěrečného hodnocení. Závěr každého příběhu je pojat na dvakrát, poprvé je popisován mnou a ve druhé verzi je charakterizován samotnou vedoucí zařízení Klokánek, Mgr. Margaretou Johnovou, která s klienty vede arteterapii.

Rozhovor:

Zvolila jsem tedy polostandardizovaný rozhovor, který umožňuje variabilitu otázek a možnost dále pracovat s odpověďmi dotazovaného. S vybranými čtyřmi klienty se znám ze svého nedávného působení v zařízení, tudíž nebylo nutno se blíže představovat. Rozhovory jsem prováděla na místě, které je klientovi známé a to v jeho pokojíčku. K záznamu rozhovoru jsem použila diktafon.

Okruhy rozhovoru:

- jak dlouho a z jakých důvodů bydlí klient v Klokánku
- jakými způsoby je klient s rodiči ve spojení
- jak často je klient s rodiči ve spojení
- zda vědí, jak často a zda vůbec komunikují rodiče s Klokánkem (tetami, vedením)
- jak se klient chová v zařízení (co si o své chování myslí, a co mu říkají dospělí)
- jak se klient chová doma
- jak klient vnímá péči tet
- jak klient spolupracuje se sociálními pracovníky

Kasuistika:

Při zpracování kasuistiky vycházím z osobních spisů klienta a denních záznamů klienta, který vedou jednotlivé tety.

Závěrečné zhodnocení:

Uzavřením charakteristiky každého klienta bude shrnutí rozhovoru a kasuistiky, dále současný obraz klienta, a návrh na možné řešení klientovi situace.

Okruhy:

- co se změnilo u klienta za tu dobu co je v zařízení
- jak vypadá kontakt s rodiči (zda jsou kontaktováni, nebo v jakých případech jsou kontaktováni, a kdy oni sami jsou ve spojení se zařízením, jaké formy kontaktu používají)
- pokud rodiče nespolupracují, existuje nějaká alternativa
- návrh řešení vedoucího zařízení – jak hodnotí klienta a jeho rodiče
- můj návrh řešení

Pozn. Jména klientů zde uvedených byla změněna.

Příběh č. 1 - Klára Zajícová, přijetí březem 2009

ROZHOVOR – veden v dubnu 2010

Já: „Ahoj Klárko...“

Klient: „Ahoj“

Já: „Kolik ti je let?“

Klient: „Osm“

Já: „A do jaké chodiš třídy?“

Klient: „Do první C“

Já: „A jaké je to ve škole?“

Klient: „Dobré“

Já: „Dobré... a máš tam kamarády?“

Klient: „Jo mám a hodně“

Já: „A chodí i některý z nich hrát si s tebou v Klokánku?“

Klient: „Ne, to nechodí.“

Já: „A v Klokánku máš kamarády?“

Klient: „Jo, ale spíš tu jsou velký holky, Pavla a Eva, ale hraju si i se Vlastou, to je kluk.“

Já: „Dobře, kamarády tu máš, a Klárko víš si jak dlouho v Klokánku?“

Klient: „Ne, tak to nevím.“

Já: „A slavila jsi tady už Ježíška?“

Klient: „Ježíška jsem neslavila v Klokánku, ale u tatky.“

Já: „Aha... takže někdy na podzim?“

Klient: „Ne, vlastně jsem tu od jara.“

Já: „Od jara, takže už tu budeš rok. A víš co se stalo, že tu teď bydlíš?“

Klient: „Vím...“

Já: „A povíš mi to?“

Klient: „No máma kradla a je ve vězení a táta má práci od devíti do dvanácti do večera a proto jsem tady, protože mě nemá, kdo hlídat.“

Já: „A voláte nebo píšete si s rodiči?“

Klient: „No moc ne, teda spíš mamka píše a já jí jen někdy a s tatkou si voláme hodně. Ale teď jsem ztratila telefon, tak teď s tatkou nemůžu.“

Já: „A jak často ti maminka píše?“

Klient: „Dneska přišel jeden pohled, a včera dva pohledy. Dohromady asi přes dvacet.“

Já: „A ty jsi napsala mamince kolikrát?“

Klient: „Já asi 5x.“

Já: „Maminka je ve vězení, a chodí někdo za tebou na návštěvy, když maminka nemůže?“

Klient: „Chodí za mnou taťka a teta, a berou si mě i na pátek, sobotu a neděli. Jednou taťka a pak zase teta.“

Já: „U taťky je to určitě paráda, že? Povíš mi, co třeba s taťkou doma děláte?“

Klient: „To je různý, jdeme na výlety, nebo do bazénu.“

Já: „Tak to je hezké. A Klárko byla jsi za maminkou na návštěvě?“

Klient: „No byla, jednou, asi před dvěma týdny.“

Já: „A s kým si tam byla?“

Klient: „S tetou z kanceláře.“

Já: „S tetou z kanceláře? A pracují tu i jiné tety?“

Klient: „Jo, každý máme dvě tety.“

Já: „Dvě?“

Klient: „No, jedna teta tu je od pondělí do neděle, a pak v pondělí přijede druhá.“

Já: „A jaké jsou tety?“

Klient: „Hodný.“

Já: Tety jsou hodný, a jak se k nim chováš?“

Klient: „Jednu nezlobím, a tu druhou trošičku.“

Já: „To že zlobíš, říkají tety?“

Klient: „No..“

Já: „A co si myslíš ty? Zlobíš?“

Klient: „Asi trošičku..“

Já: „A když jsi s taťkou, tak jsi hodná nebo zlobíš?“

Klient: „Ani moc nezlobím, ale někdy mě taťka okřikne.“

Já: „A co tady dělají tety?“

Klient: „No tety v kanceláři dělají nevím co, a naše tety nám vaří obědy, dělají svačiny a zapisují o nás do sešitu. A někdy si dávají odpočinek a sedějí u telky jako normálně, když si dávají přestávku. Přece nemusejí celej den makat.“

Já: „To máš pravdu, můžou si tety odpočinout. A kolik dětí vás bydlí tady na bytě?“

Klient: „Bydlíme tu dvě malý a dvě velký holky.“

Já: „A pomáháte někdy tetám?“

Klient: „Já jsem minule pomáhala zabalit svačiny, a ráno si uklidím postel. A velké holky myjou třeba i nádobí.“

Já: „Tak to jste šikulky. A říkala jsi, že si s taťkou voláte, volá někdy taťka i tetám nebo do kanceláře?“

Klient: „Taťka? No tetám volá třeba, že přijedem v osm a že budu už umytá. Ale nevím, do kanceláře asi nevolá.“

Já: „Změnilo se něco, za tu dobu, co jsi tady?“

Klient: „Jo, já jsem zlobila hodně a tety volali taťkovi do práce, a teď už to tak není.“

Já: „A co se stalo, že už nezlobíš?“

Klient: „To nevím, prostě jsem před tím zlobila.“

Já: „Aha, takže se změnilo to, že jsi víc hodná, tak to je dobře. A Klárko, víš kdy půjdeš domů?“

Klient: „Ne nevím...“

Já: „S tatínkem jste o tom ještě nemluvili?“

Klient: „Nemluvili, nikdo neví kdy, ani taťka.“

Já: „Dobře, tak snad to bude brzy.“

Klient: „Snad jo.“

Já: „Tak mám na tebe poslední otázku. Víš o čem jsme se teď bavily?“

Klient: „Jako teď?“

Já: „Ano, teď?“

Klient: „O mamince, taťkovi, o škole a o tetách.“

Já: „Dobře, tak já ti děkuji, jak jsi to hezky zvládla.“

Klient: „Já vám taky.“

KAZUISTIKA

Kláře je 8let, do Klokánku se dostala na základě P.O. § 74 z. č. 93/1963 Sb. občanský soudní řád, a důvodem umístění byly finanční, bytové důvody rodiny a zanedbaná školní docházka. Přijata do Klokánku byla Klárka v dubnu 2009. Matka byla v době umístění ve vazební věznici a tč. ve VTOS, otec byl v době umístění neznámý. Ale na základě šetření OSPOD Praha 1 byl dohledán (květen 2009). Oba si velice brzy našli k sobě cestu. Ovšem

vzhledem k otcově pracovní vytíženosti není možné, aby si Kláru vzal zpět do své péče. Svěření k jiným příbuzným v tuto chvíli taktéž nebylo možné.

Vstupní psychologické vyšetření ukázalo, že je Klára velice živé, aktivní a komunikativní dítě. Situaci matky moc dobře nechápe („maminka je zamčená“), cílem terapie bylo začlenění do kolektivu a práce na rodinných vztazích.

Klára byla z počátku dosti plačtivá a lítostivá, ale po postupné adaptaci na celou situaci se dosti zklidnila. Je možné říci, že okolnosti „ztráty matky“ a změny bydliště, vyvážil opět nalezený otec. Který je s dcerou v každodenním telefonickém kontaktu, v době volna si bere dceru i přes den, pokud může jde s dcerou k lékaři, či navštíví třídní schůzky apod.. Po šetření v místě bydliště otce byly OSPODem Praha 1 povoleny víkendové pobyty mimo Klokánek. Šetření dále bylo provedeno i u Klárčiny tety, která si nakonec taktéž může Klárku brát na víkendové propustky, tzn. Klára tráví 1x za 14 u otce, a 1x za 14 dní u tety.

Vzhledem k mezerám ve školních znalostech musí Klára opakovat ročník a v září 2009 nastoupila do první třídy. V novém, kolektivu dětí jak říká sama má sice kamarády, ale lepší byla ta předchozí třída. Klára je velice šikovná, navštěvuje kroužek gymnastiky, keramiky a angličtiny.

Matka Klárky je s dcerou v písemném kontaktu, během týdne jí zašle několik pohledů či dopisů, Klára matce odpovídá spíše sporadicky. V březnu 2010 navštívila Klára matku ve vězení. Tuto skutečnost nesla Klárka statečně, ale i přesto se to odrazilo na jejím chování, více jak týden byla jak přeměněná. Ze školy nosila napomenutí, pečující teta hovořila taktéž o výkyvu nálady a s problémy se spaním.

Nyní vypadá situace rodiny dosti příznivě, Klářin otec bude pravděpodobně měnit zaměstnání i bydliště, tudíž by výhledově mohl být Klářin pobyt v zařízení ukončen v srpnu 2010.

MŮJ ZÁVĚR

Při rozhovoru se klientka chovala velice přirozeně, na otázky odpovídala spontánně. Rozhovor trval necelou půl hodinku, z Klárky již byla v posledních minutách cítit únava. Odpovědi klientky víceméně korespondují se skutečnou situací rodiny. Vzhledem ke svému věku velice objektivně vnímá zájem svého otce i matky.

Klárka byla do zařízení umístěna z důvodu nedostačující péče matky a tč. je matka umístěna ve VTOS. Počáteční Klárčiny problémy psychického rázu, které se týkaly především stesku po matce, bývalém prostředí a staré škole jsou v současné době překonány. Celkové kladné ladění klientky je způsobeno dobrou spoluprací s jejím otcem (téměř každodenní telefonický styk, a samozřejmě i jeho pravidelné návštěvy). Styk s matkou i přes překážku nebyl přerušen, což shledávám za velice pozitivní (jedná se o styk písemný, nechat klientu ať se sama rozhodne zda mamince na dopisy odepisovat či nikoliv). Případné návštěvy ve vězení realizovat vzhledem k předchozí reakci klientky jen na základě jejího přání.

Klára je živější dítě, doporučuji zvolit vhodný a pestrý program – především sport, a spíše kolektivní. Vést kroky o co nejrychlejší návrat do rodiny.

ZÁVĚR ODBORNÍKA

Klárka je milá, sympatická a velmi temperamentní dívka. Počáteční úzkostné reakce a chování po zažitých traumatech v době péče u matky postupně odeznívají – největší vliv zde hraje klidné a stabilní rodinné prostředí Klokánku a především pravidelný kontakt s otcem, na kterého se Klárka může spolehnout – na rozdíl od matky otec vždy dodrží slovo, co slíbí, to dodrží. Ačkoliv měla Klárka po předchozích zkušenostech s matkou k dospělým ambivalentní, nedůvěřivý vztah, díky péči otce se toto postupně mění. Klárka získává důvěru a jistotu k dospělým lidem, k sobě, a především ke světu vůbec.

Vzhledem k jejímu temperamentu a zvýšené potřebě pohybu má Klárka téměř každodenní program volnočasových aktivit – chodí na gymnastiku, na plavání, jezdí na kolečkových bruslích, účastní se také hodin arteterapie. I její výtvarný projev se postupně vlivem zlepšení psychického stavu lepší – dívka je více uvolněná, nebojí se být kreativní.

Klárka je v péči interní psycholožky FOD Klokánek, v pravidelných konzultacích společně probírají vztah k matce, Klárčina přání, pracují na snížení předchozí traumatizace. Klárka se ještě občas bojí hlasitějších zvuků, nicméně její psychický stav je již nyní poměrně stabilní...

Klárčin otec je se s pracovníky zařízení v pravidelném kontaktu, informuje je o každém kroku, který může mít vliv na další osud Klárky. Proto, aby od Klárky nemusel být oddělen podnikl už mnoho kroků, v osobním i profesním životě a jeho úsilí je téměř u konce. V těchto dnech probíhá soud ve věci Klárčina dalšího osudu. Zařízení Klokánek v sociální

zprávě vyžádané soudem doporučuje svěření Klárky do péče otce – zatím to vypadá , že přání otce a Klárky se brzy naplní.

Příběh č. 2 - Radek Černý, přijetí jaro 2008 - propuštění únor 2010

ROZHOVOR veden v únoru 2010

Já: „Ahoj Radku.“

Klient: „Ahoj.“

Já: „Povíš mi prosím kolik ti je let?“

Klient: „Deset.“

Já: „Už deset? A do jaké chodíš třídy?“

Klient: „Do čtvrté.“

Já: „Do čtvrté? A jaké je to ve škole?“

Klient: „Blbý.“

Já: „Blbý? A řekneš mi, co se děje tak hrozného, když je to tam blbý?“

Klient: „Já nevím, moc mě škola nebaví.“

Já: „A jaké nosíš ze školy známky. Jedničky, dvojky, trojky?“

Klient: „Spíš dvojky a trojky.“

Já: „Tak to jsou docela pěkné známky na to, že tě škola nebaví, co?“

Klient: „Hmm...“

Já: „Dobře, a máš ve škole nějaké kamarády?“

Klient: „Pár jo“

Já: „A chodí si některý z nich hrát s tebou do Klokánku?“

Klient: „Ne nechodí...“

Já: „Nechodí? Aha. Ale v Klokánku si máš s kým hrát, že?“

Klient: „Ano, s Vlastou a Tomášem a někdy i s holkama. Ale rád jsem i sám.“

Já: „A co děláš když jsi sám?“

Klient: „Hraju na počítači.“

Já: „A tak to jo. A prosím tě Radku, vzpomeneš si, kdy jsi přišel do Klokánku?“

Klient: „To vzpomenu...“

Já: „A kdy to tedy bylo?“

Klient: „No jak máma byla nemocná, od března 2008.“

Já: „Teď už je maminka na tom lépe?“

Klient: „Jo, už je, byla dlouho v nemocnici a učila se znovu chodit.“

Já: „To je moc fajn. A byli jste s mamkou nějak v kontaktu, když byla v nemocnici?“

Klient: „Co znamená v kontaktu?“

Já: „To znamená, jestli jste si psali, nebo volali, nebo si jí navštěvoval v nemocnici?“

Klient: „Aha, no jezdili s babičkou za mámou na návštěvy, a hodně jsme si volali.“

Já: „S babičkou?“

Klient: „No, s babičkou.... tak si mě brala na víkendy, když mohla...“

Já: „A teď už si tě nebere?“

Klient: „Nebere, máma už je z nemocnice pryč, tak jezdím domů.“

Já: „Tak to je moc fajn. A jak často jezdíš domů?“

Klient: „Někdy každý víkend a někdy ob týden.“

Já: „A když třeba nejedeš domů 14 dní, nestýská se ti po mamce?“

Klient: „Trochu jo, ale každé den mi máma volá.“

Já: „Tak to se tedy máš, to máte s maminkou pěkný vztah, že?“

Klient: „Asi jo.“

Já: „Dobře... a jaký máš vztah s taťkou?“

Klient: „Ani nevím, taťku jsem dlouho neviděl.... on s mámou nebydlí a teď je asi ve vězení.“

Já: „Takže s ním nejsi v žádném spojení, ani ti třeba nepíše?“

Klient: „Ne, nejsme.“

Já: „Dobře... a povíš mi, jaké je to v Klokánku?“

Klient: „Jé, no už mě to tu moc nebaví, už se těším domů.“

Já: „Už se těšíš domů? A víš, kdy pojedesh?“

Klient: „Vím, příští pátek.“

Já: „Tak to se tedy máš. A jaké to tedy bylo v Klokánku, bydlel si tady skoro dva roky?“

Klient: „Docela to i šlo.“

Já: „Co si mám představit, pod tím že to šlo?“

Klient: „Jezdili jsme na výlety, nebo na tábory, ale taky jsme měli i zakazy, třeba počítače nebo televize.“

Já: „A tak tomu rozumím, a jaké tedy byly nebo jsou tety?“

Klient: „Tety Maruška a Anička jsou hodný. Ale Maruška tu už není, a máme tetu Janu a ta už není tak hodná. Tety v kanceláři jsou taky někdy hodný.“

Já: „A co myslíš, že dělají tety v kanceláři?“

Klient: „Sedí pořád u počítače, a tety jim chodí na nás žalovat.“

Já: „Chodí žalovat? A co to znamená?“

Klient: „No jako když neposloucháme, nebo zlobíme, tak to tety řeknou.“

Já: „Aha, a na tebe už taky tety žalovaly?“

Klient: „No, už jo.“

Já: „Kolikrát to tak bylo?“

Klient: „Já nevím, ale určitě víc jak desetkrát.“

Já: „A co jsi dělal?“

Klient: „No, třeba když přinesu poznámku ze školy, nebo když nechci psát úkoly.“

Já: „A kdy jsi byl v kanceláři naposledy?“

Klient: „To už je dýl.“

Já: „Týden? Dva týdny? Měsíc?“

Klient: „No to možná i dýl, asi před Vánoci.“

Já: „A čím to je, že už nechodíš do kanceláře?“

Klient: „Nevím, asi se víc snažím...“

Já: „Dobře, a jaké to bylo s ostatními dětmi v Klokánku?“

Klient: „Od začátku bydlím se stejnými, a docela si rozumíme. A ostatní děti taky dobrý.“

Já: „Fajn, říkal jsi že jsou tety hodný, a co tady dělají?“

Klient: „Starají se o nás, vařej, a někdy maj kecy, že to a to nemůžem, a nebo že to nemáme dělat.... a tak.“

Já: „Hmm, a pomáháš někdy tetám?“

Klient: „No jdu třeba s košem, nebo zabíjím mouchy..... Kdy už budeme končit?“

Já: „Už by jsi chtěl končit?“

Klient: „Jo.“

Já: „Dobře... tak ještě poslední otázku, ano?“

Klient: „Hmm...“

Já: „Povíš mi prosím, o čem jsme si teď povídali?“

Klient: „O mámě a o Klokánku, a že už půjdu domů.“

Já: „Dobře Radku, tak ti tedy pěkně děkuji.“

Klient: „Já taky.“

KAZUISTIKA

Radkovi je deset let, do Klokánku byl přijat v březnu 2008 z důvodu hospitalizace matky, která se pokusila o sebevraždu. Radkovo přijetí proběhlo na základě žádosti OSPODu MěÚ Louny, matka dala k tomuto pobytu souhlas. Radek má ještě babičku, ale ta vzhledem k pracovnímu vytížení nebyla schopna o vnuka pečovat. Otec s rodinou nežije ale na syna platí výživné, tč. je ve VTOS.

Ze vstupního psychologického vyšetření vyplynulo, že klient je zatížen situací v rodině, po sebevražedném pokusu matky se projevoval mírně depresivně, má snížené sebevědomí, náladovost, nese si pocit viny, za to co maminka udělala a trápí se tím, že nemá kamarády. Psychoterapie byla poté směřována na začlenění do kolektivu jak s klienty Klokánku, tak nových spolužáků, a nalezení kamaráda.

Kontakt s rodinou nebyl přerušen, babička si Radka brala na víkendové propustky pravidelně, v intervalu 1x za 7 či 14 dní. A poté společně s babičkou navštěvoval matku v nemocnici. Během týdne probíhal i kontakt telefonický. Otec sám dopisem kontaktoval zařízení, s dotazem, jak se synovi daří.

Radek se pomalu do kolektivu začlenil, a tetám postupně začal pomáhat s domácími pracemi. Volný čas trávil s ostatními dětmi – kolečkové brusle, hraní fotbalu, stolní fotbal, hraní na počítači.

Dlouhým čekáním na to, kdy už konečně bude maminka zdravá, a kdy si vezme syna zpět, byl Radek jako na trní. Začal se projevovat silnějšími záchvaty vzteku a vzdorovitosti. Byl vyloučen dokonce ze školní družiny (listopad 2009) – za závažné kázeňské přestupky. A od vedoucího Klokánku dostal v říjnu 2008 „Napomenutí“ za hrubé porušení pravidel zařízení, a červnu 2009 „Podmínečné vyloučení“ za ničení majetku Klokánku.

V srpnu 2009 byla Radkova maminka propuštěna z nemocnice a začala si brát syna 1x za 14 dní na víkendové propustky. V telefonické kontaktu byli každý den. Radkovo chování se od té doby hodně uklidnilo, už nebyl tak výbušný a více se i otevřel. Začal i více pomáhat.

Pobyt v zařízení byl ukončen v únoru 2010, Radek se vrátil zpět do péče matky.

MŮJ ZÁVĚR

Radek byl na začátku rozhovoru neklidný, nevěděl, co ho čeká, i přesto mě překvapil v prostřední pasáži rozvinutějšími odpověďmi. Rozhovor trval necelou půl hodinku, klient se sám zeptal, kdy už budeme končit. Vzhledem k tomu, že to bylo opravdu v závěru a ty nejdůležitější otázky byly položeny, dále jsem rozhovor neprotahovala. S klientem jsem mluvila v době, kdy už věděl o termínu propuštění, což měnilo celkovou atmosféru (oproti zbývajícím třem klientům). Radkovo odpovědi směřované na rodinné vztahy, byly přímé a odpovídají skutečné vztahové realitě rodiny. Odpovědi na Klokánek byly taktéž velice upřímné, a odrážejí dle mého soudu Radkovo smíšené pocity, které jsou navozovány vidinou brzkého propuštění ze zařízení.

Klient byl umístěn z důvodu hospitalizace matky. Tato skutečnost vyžadovala přestěhování do nového města i změnu základní školy. Objevily se problémy s nekázní ve škole, odmlouváním, a projevy vzdorovitosti. Situace se uklidnila po propuštění matky z nemocnice (pravidelný telefonický a osobní styk s matkou).

Řešením by mohlo být správné zaplnění volného času – zvolit vhodný sport (např. bojový sport – nejen sílu použít ale naučit se s ní správně pracovat, kopaná – naučit se spolupráci v týmu, kolečkové brusle – mít radost s individuálního úspěchu), pokud byl klienta zaujal, snažit se tento zájem, co nejdéle udržet. Dále nezanedbávat přípravu do školy, vhodným způsobem Radka motivovat k výkonu, být mu dobrým rádčem, volit pestré metody ke zmírnění vzteku (v malých krocích úkol několikrát zopakovat).

ZÁVĚR ODBORNÍKA

Radek byl propuštěn z našeho zařízení, již v poměrně dobrém stavu – byl bezkonfliktní, v kolektivu oblíbený, netrpěl pocity viny za matčín stav a prostřednictvím závěrečné psychoterapie bylo zapracováno i na zbavení se pocitu odpovědnosti za matčín stav a její život. Radek se v průběhu pobytu v Klokánku měnil z labilního, impulsivního výbušného a konfliktního chlapce na chlapce osobnostně vyzrálejšího, sociálně zdatného a klidného, jeho problémy ve škole a konflikty s vrstevníky téměř ustaly. Jediným psychickým problémem před Radkovým odchodem zůstávalo jeho občasné posmutnělé emoční ladění, které však bezprostředně před propuštěním mizelo. Ačkoliv nestihl v Klokánku začít chodit na slíbené Taekwondo, které by ho podpořilo v jeho zlepšující se vůli a koncentraci, od matky

měl slíbený kroužek florbalu, který bude rozvíjet chlapcovy schopnosti zase trochu jiným směrem.

V tomto případě byla velmi důležitá komunikace s širší rodinou – nejen s matkou, ale i s babičkou, která nejprve působila jako silný prostředník k opětovnému navázání důvěry k matce a posilovala chlapcovu víru v lepší společnou budoucnost. Pravidelný kontakt s matkou v nemocnici působil na chlapce i matku velmi povzbudivě – Radek začal opět věřit, matka v něm měla silnou oporu a silný důvod, proč zůstat žít a uzdravit se. Bez možnosti vzájemného kontaktu a spolupráce s Klokánkem by se tento případ mohl ubírat úplně jiným směrem. Radek odešel z Klokánku v doprovodu své matky a jejího nového přítele, šťastný a spokojený.

Příběh č. 3 - Martin Nikl, přijetí duben 2008 – propuštěn březen 2010**ROZHOVOR**

Já: "Martine kolik ti je let?"

Klient: "17"

Já: "A jak dlouho jsi v Klokánku?"

Klient: "No budou to za chvíli dva roky."

Já: "Necelé dva roky... a co se stalo že jsi tady?"

Klient: "Já nevím..."

Já: "Měl si nějaké problémy ve škole, nebo s mamkou?"

Klient: "Tak asi všechno dohromady:"

Já: "A můžeš to prosím blíže rozvést?"

Klient: "Já nevím, mě přišlo, že je všechno v pohodě, to Lebedová (pozn. sociální pracovnice OSPOD Praha 1) pořád něco měla, že mě máma neposílá do školy a že se toulám nebo co..."

Já: "Takže si to paní Lebedová vymyslela? A ono to bylo tedy jinak?"

Klient: "Do školy jsem chodil, když jsem chtěl a ven jsem chodil taky, když jsem chtěl."

Já: "A v Klokánku jsi tedy kvůli paní Lebedové?"

Klient: "To asi ne, vlastně to bylo na žádost mámy, byla těhotná a nechtěla se semnou rozčilovat."

Já: "A u tatky si nemohl zůstat?"

Klient: "Ale já nevím, kde je táta, já ho ani neznám."

Já: "Aha, a má teď mamka nového partnera?"

Klient: "No, má."

Já: "A jak s ním vycházíš?"

Klient: "V pohodě... líp než s mámou."

Já: „A jak si se tenkrát cítil, že musíš bydlet v Klokánku, a jak to vnímáš dneska? Změnilo se to nějak?“

Klient: „Co je to za otázku? Jako nechtěnej, jako že si udělali ségru, když jsem se já nepoved.“

Já: „A máš z toho tedy stále ten samý pocit, že jsi nechtěný, nebo se to nějak změnilo?“

Klient: „Já nevím, nepřemejšlel jsem na tím.“

Já: „Tak se prosím zkus nad tím zamyslet, hmm?“

Klient: „Asi je to trochu jiný, už nejsem tak často v Klokánu. Ale máme je pořád hysterická.“

Já: „Takže chodíš častěji domů?“

Klient: „Ne, jsem přes tejdén na intru, a na Klokánu jsem jen v pátek a pak doma....no spíš se svojí partou, a domů se jdu jen vyspat.“

Já: „Doma je to tedy nějaké špatné, když jsi více s kamarády?“

Klient: „No někdy má máma ty svoje nálady, tak jdu raději ven... kluky taky nevidím, když jsem v Pardubicích, tak prostě vyrazíme někam do parku, nebo k někomu na byt, a prostě pohoda.“

Já: „Před chvílí si říkal, že s mamky vycházíš docela dobře...“

Klient: „Jo v poho...“

Já: „Dobře, a jak se liší, když jsi v Klokánku a to když si na intru?“

Klient: „Ježiš... na Klokánu buzerace a na intru taky, ale je to tam trochu lepší.“

Já: „Jak mám rozumět slovu ‚buzerace‘?“

Klient: „Normálně, samý příkazy a zákazy, a hlásit se že jsem přišel, že jsem odešel... a tak.“

Já: „Tomu rozumím, a bojuješ nějak proti té ‚buzeraci‘?“

Klient: „To se nedá proti tomu bojovat, oni jsou silnější.“

Já: „Jak to myslíš, že oni jsou silnější?“

Klient: „No vychny na intru i tety na Klokánu...“

Já: „A v čem jsou silnější?“

Klient: „Můžou mě vyhodit ze školy, nebo mě nepustěj na propustku domů...já nevím...“

Já: „Dobře, a proč se bojíš zrovna těchto sankcí? Ty si něco provedl?“

Klient: „No nedávno jsem dělal na intru i Klokánu trochu bordel...“

Já: „A řekneš mi k tomu prosím něco bližšího?“

Klient: „Není pořádně co, spíš mi jen vyhrožujou že půjdu do pasťáku.“

Já: „Tak to musel být velký průšvih, ne?“

Klient: „Nevím... nechci o tom mluvit.“

Já: „V pořádku, nemusíme o tom mluvit. A jaký máš vztah k sestřičce?“

Klient: „Ta jediná mi nenadává... ještě neumí mluvit, tak je to v poho.“

Já: „A hraješ si s ní, pomáháš mamce?“

Klient: „Máma nechce, abych jí pomáhal.“

Já: „Nechce abys jí pomáhal? A to ti přímo řekla, nebo si to jen myslíš, že nechce?“

Klient: „Ne to neřekla, ale myslím si to...“

Já: „Martine, a jak vypadá mámy spolupráce s Klokánkem?“

Klient: „Myslím že nijak, když jí třeba volaj, tak nebere telefony.“

Já: „A napadá tě, proč to dělá?“

Klient: „Nevím, máma je jiná.“

Já: „Dobře, a jaký máš vztah tady k tetám?“

Klient: „Ty jak mám na bytě, tak Janička je v pohodě, ale Růženku nesnáším... Furt Martínku svačina, a Martínku umyl sis ručičky, pořád jak s miminem....A ostatní tety jsou docela v klidu.“

Já: „A co sociální pracovnice v kanceláři, jak s nimi vycházíš?“

Klient: „Jsou to docela hezký babi (smích), a je s nimi i dobrej pokec.“

Já: „Fajn, a přemýšlel si někdy nad tím, co bude, až nebudeš v Klokánku?“

Klient: „Tak nad tím že chci z Klokánu přemejšlim pořád....“

Já: „Dobře, ale přemýšlel si, co bude? Jestli budeš bydlet s mámou, nebo sám?“

Klient: „Nevím, třeba dodělám školu a pojedu do ciziny...“

Já: „Tak to je hezké, a poslední otázka. Dokážeš shrnout, to o čem jsme se teď bavili?“

Klient: „O mámě, o tom jaký je to v Klokánu.. nevím.“

Já: „Fajn, děkuji moc za tvůj čas.“

Klient: „Prosim.“

KAZUISTIKA

Martinovi je 17 let, do Klokánku byl přijat v dubnu 2008 na základě žádosti jeho matky. Hlavním důvodem bylo těhotenství matky a nezvládnání péče o syna. Rodina již byla od r. 2005 sledována OSPOD Praha 1 – hlavním důvodem byly Martinovy výchovné problémy, matka byla na výchovu syna sama, nechávala mu dosti volný režim, syn se toulal po nocích, ve škole měl i neomluvené absence. Návštěvu u psychologa či jinou možnost pomoci odmítala. S biologickým otcem se Martin nestýká. Matka tč. žila s novým partnerem, se kterým má Martin celkem optimální vztah, pana R. přijímá celkem autoritativně.

V červnu 2008 byl Martin soudem svěřen do péče Klokánku. Dost dlouho si zvykal na nový režim, byl zvyklý chodit po nocích, a mít volné víkendy, nyní byl „svázaný“ určitým časovým limitem a novými povinnostmi.

Vstupní psychologické vyšetření ukázalo, že Martin je impulzivní chlapec, je schopen dobré sebereflexe, má zvýšenou potřebu aktivity. O vztahu k matce moc mluvit nechtěl, testy odhalily ambivalentní přístup. Závěr psycholožky byl směřován na podporu rodinných vztahů, bohužel i nabídku spolupráce s tímto psychologem matka odmítla.

V červnu 2008 ukončil povinnou školní docházku na Základní škole pro děti s poruchami učení a v září nastoupil na učební obor Malíř. Po 14 dnech na vlastní žádost ze školy odchází (pokusil se ukrást několik měděných trubek) – za toto od vedoucího zařízení Napomenutí. Partner matky byl velice pohotový a pomohl Martinovi nalézt školu novou. Martin ke konci září 2008 nastoupil na Střední školu stavební v Rybitví u Pardubic. Během týdne bydlel na internátě, v pátek večer se vracel na Klokánek. Sobotu a neděli trávil doma na propustkách. První ročník absolvoval bez větších prospěchových či kázeňských problémů. Žádné závažnější problémy nepřicházely ani ze strany rodiny.

Po prázdninách nastoupil Martin do druhého ročníku a jeho chování začalo mít velké výkyvy (září až prosinec 2009), bylo období, kdy se choval velice slušně (zprávy o chování z internátu), a také období, kdy trávil propustky mimo domov a byl hledán Policií ČR. Na přelomu roku 2009 se začala stupňovat Martinova agresivita, z internátu přicházely zprávy ze kterých bylo patrné, že Martin kradl spolubydlícím jídlo, proběhly slovní i fyzické útoky – následovala Důtka ředitele DM. Ve škole se stupňovala Martinova drzost, nepřijetí až bojkot některých učitelů. Stupňovala se i útočnost při pobytu v Klokánku, od jiných klientů stížnosti, že se Martina bojí, že jim vyhrožuje a slovně na ně útočí. Za toto v lednu 2010 od vedoucího zařízení Podmínečné vyloučení.

Martin opakovaně odmítal psychologické vyšetření. Jeho chování se v první čtvrtletí 2010 částečně uklidnilo. V březnu 2010 byl Martinovi udělán namátkový test na přítomnost omamných látek, tento test byl pozitivní. Vzhledem k předchozí situaci klienta a této události se vedení za souhlasu OSPOD Praha 1 rozhodlo zažádat o změnu výchovy. Klient byl propuštěn v březnu 2010 do Diagnostického ústavu.

MŮJ ZÁVĚR

Když jsem Martina oslovila, zda s ním mohou dělat rozhovor, zpočátku se mu moc nechtělo, ale nakonec výsledek dopadl celkem dobře. Od začátku byla nastolena přátelská atmosféra, která rozhovor vedla spíše pomalejším tempem. S otázkami jsem se vzhledem

k věku klienta (17 let) snažila vést spíše na klientovo pocity. Z jeho výpovědí je patrné že vztah s matkou není zrovna ideální, a jde vidět že ani matka není schopna moc se synem komunikovat. Martin si i uvědomuje matky nezáměr o spolupráci s Klokánkem. Nutná práce na rodinných vztazích, ale otázka je jak změnit matčin přístup? Z Martinových reakcí cítím, že by chtěl být více samostatný, ale otázkou je do jaké míry ho v samostatnosti podporovat a na druhé straně i korigovat. Neboť z internátu i z Klokánku máme zprávy o jeho nevhodném chování ke spolubydlícím. Dle mého názoru by bylo dobré, vést Martina k nějaké zájmové aktivitě – sport, kde by bylo možné vybit si agresivní stavy.

Klient umístěn vzhledem nezvládnutí péče matky, výchovné problémy syna. Během pobytu v Klokánku byl s matkou a jejím přítelem v kontaktu (telefonický a víkendové návštěvy), od září 2008 na internátě – vazby s Klokánkem byly minimalizovány, a rodinné vztahy se tímto řešením taktéž nevyřešily. U Martina se i nadále stupňovala agrese, krádeže, lhaní, toulání o víkendových propustkách, užití omamných látek, tyto skutečnosti vedli ke klientovo propuštění, který byl dále svěřen do Diagnostického ústavu.

ZÁVĚR ODBORNÍKA

Martin je velmi impulzivní chlapec, hůře zvladatelný, s občasnými sklony k nepředloženému chování. Je typickým dítětem projevujícím prvky citové deprivace v dětství, cítí se odmítaný, k matce má ambivalentní vztah. Ví, že neplní rodičovskou roli tak, jak by měla, nicméně před jinými lidmi má Martin tendenci ji stále obhajovat a chránit, svádí svůj současný stav na sociální pracovníky, vychovatelky, apod. Nepřipouští si pocity viny, necítí se za nic odpovědný, i když se jeho kázeňské prohřešky potvrdí. Martin přišel do Klokánku již jako téměř dospělý chlapec, s pevně navyklým chováním a způsobem života, odmítal i sebemenší reflexi svých činů nebo způsobů. Pro stále opakující se krádeže, šikanu spolužáků a problémy s drogami byl vyloučen i ze druhé školy, poté, co se pracovníci Klokánku a jeho školy marně snažili navázat komunikaci s rodiči. Matka o syna nejevila zájem, pracovníkům FOD ani OSPOD nebrala telefony, na výzvy nereagovala. Vzhledem k tomu, že pobyt na internátní škole byl z důvodu ukončení studia přerušen, chlapec se musel trávit čas v Klokánku nejen o víkendech, ale přes celý pracovní týden. Toto vystupňovalo v obavy a strach ostatních dětí, žijících s Martinem na společném bytě – dle několika na sobě nezávislých výpovědí je Martin šikanoval, vyhazoval nebo bral jim osobní věci. Z tohoto důvodu chlapec nemohl v Klokánku zůstat, neboť Klokánek není zařízení pro děti

s výchovnými problémy a jeho úkolem je chránit své ostatní svěřence. Martin byl proto přemístěn do diagnostického ústavu. Po jeho přemístění se po dlouhé době ozval jeho nevlastní otec s tím, že nechápe, proč byl Martin přemístěn, dožadoval se vysvětlení. Popíral jakékoliv chlapcovy problémy, odmítl možnost, že by chlapce ze školy vyhodili, vše popisoval jako nedorozumění. Cítil se velmi dotčený. Na konci rozhovoru s pracovníky FOD tito vyjádřili naději, že rodina se chlapce pokusí získat z diagnostického ústavu do domácí péče, jak bylo Martinovo vroucí přání. Otec přislíbil, že se pokusí zažádat si na příslušném soudu.

Vzhledem k Martinově věku a jeho osobnímu nastavení jsou zde možnosti práce s klientem omezené. Chlapec za žádných okolností nemá pochyby o svém chování, jakoukoliv vinu za současný stav věci odmítá. Změny v jeho chování bez navození pevnějšího řádu a režimu jsou velmi nepravděpodobné a pracovníkům FOD Klokánek se jeví i velmi nepravděpodobné, že by byl Martin schopen dokončit své vzdělání bez nutnosti většího dohledu. Vzhledem k tomu, že Martinovi zbývá do vyučení pouze rok a jeho přáním je získat výuční list, je velká naděje, že se to v zařízení s pravidelným řádem snad podaří. Chlapec pozitivně reaguje na mužské autority, které s ním jednájí z přátelské pozice, nikoliv z pozice učitel-dítě, rodič-dítě. K ženám má Martin ambivalentní vztah, poznamenaný jeho vztahem k matce. Bylo proto dobré získat pro Martina v novém zařízení pozitivní mužský vzor, přirozenou autoritu, v jehož přítomnosti se bude Martin cítit rovnoprávně a získá díky němu pocit důvěry a ocenění, možná bude tak i přístupnější k reflexi svého chování a jeho důsledků pro jeho další život.

Příběh č. 4 - Tereza Jindrová – přijetí březem 2009

ROZHOVOR

Já: „Ahoj, Terezko“

Klient: „Dobry den“

Já: „Já se teď zeptám na pár otázek, nemusíš mít strach.“

Klient: „Ano“

Já: „Tak dobře, Z. kolik ti je let?“

Klient: „Deset“

Já: „Vzpomeneš si, kdy jsi přišla do Klokánku?“

Klient: „Já nevím.“

Já: „A bylo jaro, nebo byl ještě sníh?“

Klient: „Bylo jaro“

Já: „Takže to už je rok?“

Klient: „No to asi jo.“

Já: „Dobře, jsi tu rok a líbí se ti v Klokánku?“

Klient: „No někdy jo, a někdy ne.“

Já: „Co to znamená, někdy jo a někdy ne?“

Klient: „Není tu máma a kamarádka Bára.“

Já: „Takže se ti stýská po mamce a po Báře?“

Klient: „Stýská se mi hlavně po Báře, mám ráda i její rodinu. Ale Báry maminka i teta tady říkají, že tam pojedu, jen když budu hodná.“

Já: „Aha, a jak často jezdíš k Báře?“

Klient: „Moc často ne.“

Já: „A znamená to, že tedy zlobíš, když k nim nejedeš?“

Klient: „Asi je to kvůli tomu, já nevím.“

Já: „Dobře a jak tedy vnímáš, že se ti stýská?“

Klient: „Už se nemůžu smát jako dřív.“

Já: „A co bylo předtím, kdy ses smála.“

Klient: „Bydleli jsme v Hradci, blízko Bary. Ale pak jsme se přestěhovali, máma tam měla nového strejdu, a pak jsem byla tady.“

Já: „A víš co se stalo, že nejsi doma?“

Klient: „Byla jsem doma víc v noci sama, protože máma byla v nemocnici. Tak jsem šla zazvonit na strejdu, ale on mě nepustil domů, lidi zavolali policajty. Měla jsem víc strejdů, byla jsem ale hodně sama.“

Já: „I v noci?“

Klient: „No to byla pryč.“

Já: „A kde byl táta?“

Klient: „Asi taky pracoval v noci... já jsem vařila palačinky nebo brambory, někdy doma nebylo jídlo. Máma musela pořád pracovat, abychom žily.“

Já: „Aha, takže teď jsi v Klokánku a jezdí maminka za tebou do Prahy?“

Klient: „Máma jsem moc nejezdí, vona musí pořád pracovat.“

Já: „A voláte si s mamkou, nebo si píšete?“

Klient: „Ne máma nemá peníze na telefon. Ale už mi poslala jeden pohled.“

Já: „A volala maminka někdy tetám?“

Klient: „Volala, teta říkala, že mamka přijede.“

Já: „A kolik máš tady tet?“

Klient: „V prvním Klokánku byly dvě a tady je jen jedna.“

Já: „A jak se chováš k tetě?“

Klient: „Někdy ji neposlouchám, protože bych si chtěla hrát a ona říká, že mám dělat úkoly.“

Já: „Ale nejdřív se přeci dělají úkoly, a pak si můžeš hrát?“

Klient: „No, ale mě škola nebaví, já bych si raději hrála.“

Já: „A ve škole taky paní učitelku neposloucháš?“

Klient: „No, někdy taky, když mě to nebaví, hlavně když je matika a čeština.“

Já: „A je v Klokánku ještě někdo jiný kromě tet?“

Klient: „Ano, tety v kanceláři.“

Já: „A co myslíš, že dělají tety v kanceláři?“

Klient: „Za nimi chodí tety, když zlobíme...“

Já: „Aha, a byla jsi už u tet v kanceláři?“

Klient: „Byla asi 2x.“

Já: „Takže si 2x zlobila?“

Klient: „Asi zlobím víckrát, někdy mě teta okřikne...“

Já: „Z. myslíš si že zlobíš?“

Klient: „Já nevím, já nezlobím schválně.“

Já: „Dobře no, a Terezko změnilo se něco za tu dobu co jsi v Klokánku?“

Klient: „Změnila jsem školu, a tady v tom Klokánku není Irena, ale jinak se nic nezměnilo.“

Já: „A máš v novém Klokánku jiné kamarády než Irenu?“

Klient: „No, ale to jsou spíš malé děti jenom.“

Já: „A co kamarádi ze školy, chodí si některý hrát s tebou do Klokánku?“

Klient: „Ve škole mám taky kamarády, ale nechodí sem.“

Já: „Z. a říkali ti tety z kanceláře, kdy půjdeš domů?“

Klient: „Neříkali, prý nevědí kde máma bydlí, a tak mi budou hledat novu rodinu.“

Já: „Novou rodinu? A co si o tom myslíš?“

Klient: „Je to dobrý, sourozenci mají taky novu rodinu.“

Já: „A byla ses za nimi podívat?“

Klient: „Nebyla, ale píšou mi dopisy.“

Já: „Dobře, tak poslední otázka..“

Klient: „Konečně“

Já: „Tak jsi to zvládla, tak Z. víš o čem jsme si teď povídaly?“

Klient: „O Klokánku a o kamarádech a o mně.“

Já: „Dobře, tak děkuji.“

Klient: „Nashledanou.“

KAZUISTIKA

Tereze je 10 let a do Klokánku byla přijata v březnu 2009 na základě P. O. §76a zákon č. 93/1963 Sb. občanský soudní řád. Důvod umístění byl ten, že matka nechala opakovaně dítě bez dozoru, matka odmítla nastoupit do Azylového domu v Berouně, Tereza se nemohla dostat do bytu. Měla neomluvené absence, chodila neupravená, bez dostačujících svačin, opakovaně zůstávala sama doma.

Tereza již byla nařízena ÚV (r. 2007), která byla změněna na Dohled. Rodina neměla stálé zázemí, s matkou se často stěhovaly, svého biologického otce Tereza nezná. Tereza má ještě tři sourozence, kteří vyrůstají v pěstounské rodině.

Ze vstupního psych. vyšetření je patrné, že je Terezka živé, aktivní dítě, bojí se že něco udělá špatně, má nižší sebehodnocení. Terezce se z počátku moc nestýskalo. Hlavním cílem psychoterapie byla práce na rodinných vztazích.

Co se týče Terezčiny matky, paní Jindrová se vyhýbá jak kontaktu se sociální pracovníci na MěÚ Beroun (mění bydliště, je bez zaměstnání, neposkytuje na sebe telefon), velmi sporadickým způsobem komunikuje s Klokánkem. Svou dceru navštívila v zařízení 2x (Velikonoce 2009, září 2009) a poslala 1x pohled. Telefonicky přislíbila 2x „tetě“, že se dostaví, ale nepřijela. Cestu zpět ke svým sourozencům si Tereza teprve nachází, již si spolu vyměnili několik dopisů. Jiné příbuzné Tereza nemá, ale ozvali se jen rodinní známí manžele Koutní, kteří si začali brát Terezku v době delších prázdnin (vánoční svátky, letní prázdniny). Z bytových důvodů si manželé Koutní nemohou vzít Terezu do pěstounské péče.

V Klokánku se zabydlela celkem rychle, skamarádila se s dětmi. Ve škole se objevovaly problémy spíše s mezerami ve znalostech, než-li kázeňské. V červnu 2009 Tereza dostala od vedoucího zařízení Napomenutí, za ničení majetku Klokánku. V září 2009 změnila Tereza nejen pokojíček ale i školu, neboť se musela odstěhovat na detašované pracoviště Kbely.

Při domácí přípravě do školy se Tereza začala projevovat záchvaty vzteku, špatným soustředěním, odmítáním práce, pasivní vzdorovitostí. Tereza byla i na vyšetření ve speciálně pedagogickém centru, jehož závěr byl procvičovat látku častěji a v jednodušších krocích. Dělal pravidelnější pauzy.

V současné době se stupňují Tereziiny záchvaty a změny nálad. Poslední zprávy od psychologa hovoří o tom, že se Tereziny infantilní projevy jsou způsobeny silnou citovou deprivací (cucání palce ve spánku), špatným podnětným prostředím. Tereza se v testech projevuje jako nejistá a sebedoceňující. Nezájem matky omlouvá, přebírá vinu za její prohřešky („maminka musí chodit do práce, má to do Klokánku daleko“). Cílem je podporovat sebevědomí, tety jsou instruovány k užití autogenního tréninku.

V současné době vede Klokánek snahy vyhledat Terezce pěstounskou rodinu.

MŮJ ZÁVĚR

I přesto že se známe, byla Tereza velmi nervózní, a proto jsem jí i v úvodu upozornila, že nemusí mít strach. Měla jsem pocit, že se bojí, že cokoli řekne bude špatně. Rozhovor byl veden vzhledem k věku (10 let), taktéž necelých třicet minut, v závěru se taktéž zeptala, zda už budeme končit. Reakce na otázku měly delší interval, ale pak mě Tereza některými rozvinutějšími odpověďmi překvapila. Tereza při otázce na rodiče užívá obranného

mechanismu – obhájí jejich situaci, nemají čas, nemají peníze na telefon, jsou v práci. Už mi poslala jeden dopis. Ale ve skutečnosti Terežčina matka opravdu zájem o svou dceru nijak zvlášť neprojevuje a situaci svého dítěte neřeší. Dle mého názoru si jen hlídá povinnou dobu „projeveného zájmu“ (6 měsíců).

Tereza byla přijata z důvodu zanedbané péče matky, která za celý rok nevyvíjí pražádné aktivity, jak získat dceru zpět do péče.

Řešení – pracovat na individuální terapii, podporovat sebevědomí, případně prohlubování problémů vyhledat pomoc dalšího specialisty – psychiatrie. Pracovat na rodinných vztazích směrem k sourozencům, a pokusit se co nejdříve nalézt pro Terezu náhradní pěstounskou rodinu.

ZÁVĚR ODBORNÍKA

Terežka je na základě svých traumatických zkušeností z minulosti dítě se specifickými potřebami a k tomuto je třeba neustále přihlížet. Terežka je psychicky labilní, se sklonem k impulzivnímu, záchvatovitému chování, které se se vzrůstajícím věkem stupňuje – v současné době je Terežka v ambulantní péči dětského psychiatra. Podklady pro pěstounskou péči jsou komplikovány dívčím vleklým zánětlivým onemocněním, které je jistě součástí její snížené imunity, která se projevuje mimo jiné častými onemocněními. Odborní pracovníci FOD Klokánek jsou přesvědčeni, že dívčím zdravotní stav je silně poznamenán situací, v jaké se dívka nyní nachází – matka dívky ji kontaktuje nárazově a nepravidelně, zpravidla jen párkrát do roka, po dlouhých, několikaměsíčních prodlevách. Po matčině návštěvě se dívčím stav vždy nárazově horší, dívka osciluje mezi depresí a agresivním chováním. Matka s pracovníky FOD nespolupracuje, telefony nezvedá, o dívku se zajímá jen nárazově a okrajově.

Vzhledem k tomu, že má Terežka velké mezery v učivu a chybí jí základy předchozích školních tříd, je v současné době s pomocí pedagogických odborníků diskutován další postup – pravděpodobně spíše individuální vzdělávací plán než opakování ročníku. Interní psychologka s Terežkou provádí pravidelná relaxační cvičení vedoucí ke snížení vnitřní úzkosti a napětí, plánují se další terapeutické postupy. Vzhledem k tomu, že matka Terežky je ve své roli v současné době dlouhodobě dysfunkční, řešením je stabilizace Terežčina psychického stavu a budování její důvěry k novým cizím lidem. Jakmile Terežka získá pocit,

že je přijímána taková, jaká je a postupem času se odlehčí citové pouto k matce, které je v současné chvíli vzhledem k matčině nespolupráci pro Terezku kontraproduktivní, bude připravena cesta pro eventuální příchod nové pěstounské rodiny. Vzhledem k dívčinu psychickému stavu budou i po nalezení vhodné pěstounské rodiny první sblížovací kroky velmi obtížné a pravděpodobně zde bude proces NRP pomalejší, s eventuálními komplikacemi na obou stranách.

5. 2. 1 Hypotéza č. 2

Na základě stanovené hypotézy jsem pomocí sondy v této části zjišťovala souvislosti mezi chováním klientů Klokánku Chabařovická a mírou projeveného zájmu jejich rodičů.

Na případech, které v práci rozebírám se hypotéza č. 2 potvrdila. Na dvou případech vidíme optimální stav, kdy rodič spolupracuje, dítě se s komplikovanou situací rodiny snaží vyrovnávat, a vše vypadá velice příznivě a blíží se co nejrychleji k propuštění. V jiném případě, kdy rodiče byli nespolehliví a jejich zájem byl nestálý, chování jejich syna se postupně zhoršovalo, dokonce sáhl ke drogám a nakonec musel být umístěn do diagnostického ústavu. A v posledním případě vidíme rodiče, který nemá chuť ani zájem se zařízením spolupracovat a nehodlá na stavu svého dítěte cokoli měnit. Tato situace se velice negativně odráží na psychickém stavu dívky, reaguje nočními děsy, záchvaty vzteku atp.

Uvědomuji si, že chování dětí je ovlivněno více faktory, ale rodinné vztahy, jistotu které poskytují, je myslím možné považovat za stěžejní pro psychiku dítěte.

Pro přehlednost ještě uvádím stručnou charakteristiku jednotlivých případů.

Příběh Kláry – Klára byla přijata z důvodu zanedbané péče matky. Matka, tč. ve VTOS, dceři píše z vězení pravidelně dopisy, a znovu nalezený otec, se snaží se svojí dcerou trávit co nejvíce čas (je schopen a ochoten dojít s dcerou k lékaři, navštívit rodičovské schůzky ve škole). Spolupráce otce se zařízením je na velice dobré úrovni, o propustky na dceru žádá včas, a vrací jí ve stanovený čas (čistou, najedenou). Chování Kláry se za dobu co je ve styku s otcem proměnilo, plačtivé a lítostivé stavy pominuly, nyní hodně usměvavá, velice bystrá, komunikativní. Za dobré chování Klárku otec odmění nějakým výletem či dárkem.

Příběh Radka – Radek umístěnu z důvodu hospitalizace matky. Matka po pokusu o sebevraždu pobývala velice dlouho v nemocnici, to Radkovi přinášelo velice dlouho pocit nejistoty, a vinu za čin matky svaloval na sebe. S matkou byl v telefonickém i osobním kontaktu (návštěvy). Vazby s rodinou nebyly přerušeny, babička si brala vnuka minimálně dvakrát do měsíce na víkendové pobyty. Radek se projevoval v této době výkyvy nálad, od apatie, k agresi. Jeho chování se začalo měnit, po propuštění matky z nemocnice. Někjaký čas

trvalo, než se mohl vrátit zpět do rodiny, ale i přesto se Radek v chování zklidnil, více se otevřel. Spolupráce Radkovy babičky i matky byl bez problémů, o propustky žádaly včas, Radek se vracel v psychické pohodě, čistě ošacen a najedený.

Příběh Martina – Martin přijat z důvodu nezvládnání péče matky. Už při přijetí do zařízení měl Radek nálepku „problémové dítě“, bylo těžké pracovat jak s negativním přístupem Martina, tak i jeho matky, která odmítala pomoc při nápravě rodinných vztahů. Martin sice chodil na víkendové propustky, ale ne vždy bylo úplně jasné, zda opravdu trávil víkend doma. Pokusy kontaktovat matku či otčíma s dotazem, jak probíhal víkend, často končily bez odezvy. Matka se vyhýbala telefonickému i osobnímu kontaktu. Martin se vracel hladový a nevyspalý, někdy bez přípravy do školy. Martinova drzost se začala stupňovat, objevily se pokusy o krádež, nekázeň a porušení provozního řádu na internátě i v Klokánku, taktéž neshody a útoky na spolubydlící na internátu i v Klokánku. Pobyt byl ukončen a Martin byl umístěn do diagnostického ústavu.

Příběh Terezy – přijetí z důvodu zanedbané péče matky, tento důvod umístění se taktéž odráží v přístupu matky k celé situaci. Matka není v kontaktu ani se svou dcerou a ani se zařízením. Telefonický kontakt probíhá velice nahodile, osobní kontakt byl uskutečněn pouze dvakrát. Tereza chování matky omlouvá (nepřijede protože je to daleko, nemá zrovna kredit, apod.). Změnu prostředí nese statečně, ale i tak se v určitých situacích projevuje její nejistota ze „ztráty rodiny“ – cucání palce, noční děsy. Při učení a při pomáhání se projevuje občas vzdorovitostí a záchvaty vzteku, které v posledním půlroce nabírají na intenzitě.

Závěr

Problémová rodina je v sociální politice našeho státu pojmem velice aktuálním, stát i soukromé organizace vedou kroky ke zlepšování podmínek takových to rodin. Na prvním místě ve vylepšování situace těchto rodin jsou děti, ohrožené nastalou situací. Dle mého soudu již v současnosti existuje dostatek služeb, pro jednotlivé členy problémové rodiny.

Cílem této práce byla snaha podat obraz současné problémové rodiny a nabídnout adresář zařízení (fungujících a osvědčených), které mohou být takovýmito rodinám a jejím dětem nápomocny. Z činnosti těchto institucí vidíme, že jejich snahou je pro klienta dělat maximum. A dále se tu zamýšlím nad příčinami umístění klienta do Klokánku, a nad rodinnými vztahy v době umístění.

V praktickém šetření jsem nejprve provedla analýzu statických dat o počtech klientů a jejich důvody umístění do zařízení. Dále jsem provedla pomocí položených rozhovorů a kasuistik sondu, jejímž cílem bylo zjistit souvislosti mezi chováním klientů Klokánku a mírou projeveného zájmu rodičů.

Z mého výzkumu vyplynulo, že klientů, kteří potřebují pomoc těchto institucí, neustále přibývá a částečně se mění i důvody umístění. Dále jsem poukázala na souvislost mezi zájmem rodičů a mírou jejich spolupráce a chováním jejich dětí.

K vybrání tohoto tématu mě na počátku vedl impuls aktuálnosti problematiky péče o děti z problémových rodin. Během jeho zpracovávání ve mně rostl stále větší a větší zájem svoje znalosti z této problematiky prohlubovat. Nyní, když jsem na pomyslném konci, si uvědomuji, že je tato problematika velmi složitá a objevují se zde další otázky a problémy k řešení.

Při psaní absolventské práce jsem se naštěstí nesetkala se žádnými komplikacemi, ať v oblasti dostupné literatury pro část teoretickou či při získávání materiálů pro část praktickou. Podklady pro praktický výzkum ve vybraném zařízení jsem získala poměrně lehce, spolupráce s odbornými pracovníky byla velice kvalitní, setkala jsem se vlídným přístupem a profesionálním jednáním.

Resumé

Péče o děti z problémových rodin je velice obsáhlý pojem, ve své práci jsem se ho snažila pojmut z těchto směrů. Charakterizovat problémovou rodinu, a popsat dopady na dítě. Nabídnou problémovým rodinám adresář pražských zařízení, na které se v případě potřeby mohou obrátit. Z těchto zařízení jsem podrobněji rozpracovala zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – Klokánek.

Své šetření jsem směřovala na proměnlivost důvodů umístění klientů do Klokánku v letech 2003 – 2009, a dále jsem se snažila na vybraném vzorku klientů ukázat zda míra projeveného zájmu rodičů ovlivňuje klientovo chování v zařízení. Výsledek hypotéz: Hypotéza č. 1 – *částečně potvrzena*, v problémových kategoriích dochází ke změnám kvantitativních i kvalitativních. Hypotéza č. 2 – *potvrzena*, šetření dokazuje, že chování rodičů je jedním z faktorů, který se odráží na chování dítěte.

Summary

Caring for children from problem families is very broad concept; I tried to hold the following guidelines in my thesis. Characterize problem family and describe the impact on the child. Offer directors of the Prague facilities to problem families, which, if necessary, may refer to. Of these facilities, I further developed the facilities for children in need of immediate assistance – Klokánek.

Practical research I directed to the variability due to location of clients to Klokánek in the years 2003 – 2009, and I tried to show whether expressed interest of parents affects the client's behaviour in the facility, on chosen sample of clients. Result of hypotheses: Hypothesis no. 1 - *partially confirmed* in the problem category changes are quantitatively and qualitatively. Hypothesis No. 2 - *is confirmed*, the investigation shows that parents' behavior is one factor that reflects the child's behavior.

Slovníček pojmů

CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte:

Zkratka Child Abuse and Neglect, syndrom (soubor příznaků) týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

Dítě a mladiství:

Jako dítě označujeme člověka od narození do 15 let, který nemá trestní odpovědnost, někdy pro jedince tohoto věku používají orgány činné v trestním řízení též označení nezletilý.

Výraz mladiství je používán v souladu s trestněprávní úpravou České republiky. Jedná se tedy o člověka od 15 do 18 let, který má na rozdíl od dospělého sníženou trestní odpovědnost.

Předběžné opatření

Je úkon státního orgánu, zpravidla soudu, jenž může být učiněn i před zahájením řízení u tohoto orgánu, a to: a) jestliže je třeba, aby byly prozatímně upraveny určité poměry. b) je-li obava že by výkon rozhodnutí mohl být ohrožen. Soud může předběžné opatření uložit v případech uvedených v občanském soudním řádu.

Sociálně-právní ochrana dítěte:

Pojem sociálně-právní ochrana dětí zahrnuje – ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu; ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jmění; a působí tak, aby došlo k obnovení narušených funkcí rodiny zneužití práv vyplývající z rodičovské zodpovědnosti.

Sociálně právní ochrana dítěte je právně upravena zákonem č. 369/1999 Sb.

Prameny

DUNOVSKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. 139 s.
ISBN 08-040-86.

DUNOVSKÝ, J.; DYTRICH, J.; MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*.
1. vyd. Praha: Grada, 1995. 245 s. ISBN 8071691925.

DUNOVSKÝ, J., a kol. *Sociální pediatrie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 279 s.
ISBN 8071692549.

FISCHER, S.; ŠKODA J. *Sociální patologie, Analýza příčin a možnosti ovlivňování
závažných sociálně patologických jevů*, 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 218 s.
ISBN 978-80-247-2781-3.

HARTL, J.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 774 s.
ISBN 807178303X.

HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická
fakulta, 2001. 194 s. ISBN 8072900544

KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 392 s.
ISBN 8071781797.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 215 s.
ISBN 9788073673833.

LANGMAIER, J.; MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 3. dopl. vyd. Praha:
Avicenum, 1974. 397 s.

MATĚJČEK, Z. *Dítě rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992. 223s. ISBN 8004252362.

MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce.*, 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 380 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť.*, 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124 s. ISBN 8090142478.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce.*, 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 8071785490

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*, 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 183 s., ISBN 9788073673109

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny: její vývoj, teorie a základní problémy.*, 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 251 s. ISBN 8085850753.

PREVEDNÁROVÁ, J., KUBÍČKOVÁ, G. *Základy rodinné a sexuální výchovy.*, 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1996., 88 s. ISBN 80-08-02746-0

WINKLER, J., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník.*, Sv. 1 A-O, 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

Elektronické zdroje:

<http://www.fod.cz>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Poradny městských částí

Příloha č. 2 – OSPODy městských částí

Příloha č. 3 – Historie a adresář Klokánků

Příloha č. 4 – Jak pomoci Klokánkům?

Příloha č. 5 Interiéry Klokánku

Příloha č. 1 – Poradny městských částí

Praha 1	731 063 283, 731 056 178,	Rytířská 10, 110 00 Praha 1	rytirska@mcssp.cz
Praha 2		Spytihněvova 6, 120 00 Praha 2	
Praha 3	222 582 942 linka 41 n.	Chelčického 39, 130 00 Praha 3	kobrlouva@mcssp.cz
Praha 5	731 056 190, 731 031 678	Klicperova 7, 150 00 Praha 5	klicperova@mcssp.cz
Praha 6	731 056 726, 731 056 745	Thakurova 6, 160 00 Praha 6	thakurova@mcssp.cz
Praha 8	731 063 416, 731 056 747,	Trojská 8/46, 180 00 Praha 8	trojska@mcssp.cz
Praha 9	731 056 735	Šromova 861, 190 00 Praha 9 - Černý Most	sromova@mcssp.cz
Praha 11		Nad Opatovem 2 140, 149 00 Praha 11	

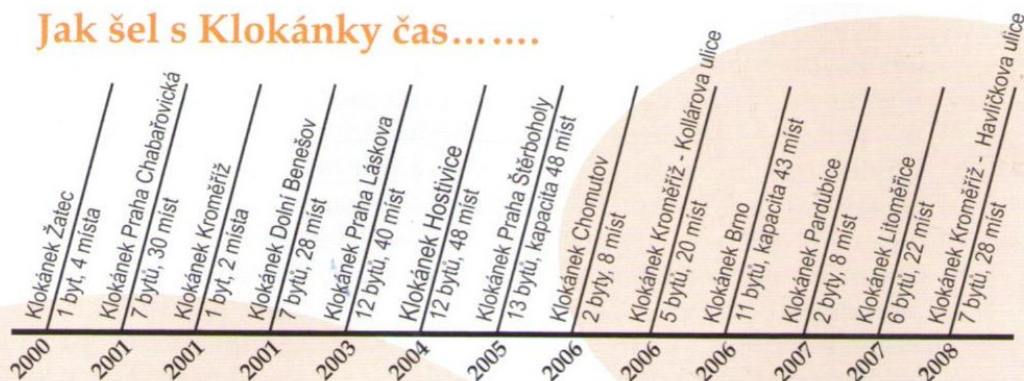
Příloha č. 2– OSPODy městských částí

Magistrát hlavního města Prahy	236 004 148	Mariánské náměstí 2/2, 110 00 Praha 1	www.praha-mesto.cz
MČ Praha 1	221 097 359, 224 216 205	Vodičkova 681/18, 115 60 Praha 1	www.praha1.cz
MČ Praha 2	236 044 142, 602 691 646	nám. Míru 600/20, 120 39 Praha 2	www.praha2.cz
MČ Praha 3	222 116 490	Havlíčkovo nám. 9/700, 130 85 Praha 3, (Seifrtova 51, Praha 3)	www.praha3.cz
MČ Praha 4	261 192 317	Táborská 32/350, 140 45 Praha 4	www.praha4.cz
MČ Praha 5	257 000 668	Štefánikova 13/15, (Plzeňská 115), 150 22 Praha 5	www.praha5.cz
MČ Praha 6	22 0 189 603	ČSA 23, 160 52 Praha 6	www.praha6.cz
MČ Praha 7	220 144 080	nábř. Kpt. Jaroše 1000, 170 00 Praha 7	www.praha7.cz
MČ Praha 8	222 805 218	Zenklova 35, (U Meteoru 8) 180 48 Praha 8	www.praha8.cz
MČ Praha 9	283 091 413	Sokolovská 440/40, 180 49 Praha 9	www.praha9.cz
MČ Praha 10	267 093 334	Vršovická 68, 101 38 Praha 10	www.praha10.cz

MČ Praha 11	267 902 132	Ocelíkova 672, 149 41 Praha 4	www.praha11.cz
MČ Praha 12	241 716 490, 606 145 624	Písková 830/25, (Čechtická 758), 143 12 Praha 4	www.praha12.cz
MČ Praha 13	235 012 442	Sluneční nám. 13/2580, 158 00 Praha 13	www.praha13.cz
MČ Praha 14	225 295 343	Bratří Venclíků 1073, 198 21 Praha 9	www.praha14.cz
MČ Praha 15	281 103 111	Boloňská 478/1, 109 00 Praha 10	www.praha15.cz

Příloha č. 3 – Historie a adresář Klokánků

Jak šel s Klokánky čas.....

Adresy Klokánků

Brno - Michalova 4/2586, 628 00 Brno-Líšeň, klokanek.brno@fod.cz, tel./fax: 544 212 790

Dolní Benešov - Osada Míru 313, 747 22 Dolní Benešov, klokanek.db@fod.cz, tel. 553 652 162, fax: 553 791 714

Hostivice - Komenského 454, 253 01 Hostivice, klokanek.hostivice@fod.cz, tel. 220 980 589, fax: 220 980 392

Chomutov - Školní pěšina 5249, 430 03 Chomutov, klokanek.chomutov@fod.cz, tel./fax: 474 650 575

Kroměříž - Kollárova 658, 767 01 Kroměříž, klokanek.kromeriz@fod.cz, tel./fax: 573 334 888

Kroměříž - Havlíčkova 3286/121A, 767 01 Kroměříž, klokanek.kromeriz2@fod.cz, tel./fax: 573 332 370

Litoměřice - Alšova 8, 412 01 Litoměřice, klokanek.litomerice@fod.cz, tel. 416 730 010

Praha - Láskova 1803/12, 140 00 Praha 4, klokanek.laskova@fod.cz, tel. 271 912 500, fax: 271 910 059

Praha - Chabařovická 1125/4, 182 00 Praha 8, klokanek.chabarovicka@fod.cz, tel. 283 881 097, fax: 283 881 402

Praha - K Učilišti 165, 100 00 Praha 10-Štěrboholy, klokanek.sterboholy@fod.cz, tel. 272 653 724, fax: 272 653 720

Pardubice - Nerudova 880, 530 02 Pardubice, klokanek.pardubice@fod.cz, tel./fax: 466 530 981

Žatec - Studentská 1044, 438 01 Žatec, klokanek.zatec@fod.cz, tel./fax: 415 714 040

Příloha č. 4 – Jak pomoci Klokánkům?

Fond ohrožených dětí
Na Poříčí 6, 110 00 Praha 1

Tel./fax 224 236 655, 724 667 701
IČO: 00499277
fod@fod.cz, www.fod.cz

Fond ohrožených dětí se snaží již 18 let týraným, opuštěným i jinak ohroženým dětem spolu s Vámi pomáhat. Bez podpory veřejnosti by to nebylo možné. Dotace a státní příspěvky pokrývají jen necelou polovinu (43%) našich výdajů.

Číslo konta ČSOB, a.s.: 3055103/0300

DMS FODKLOKANEK na číslo 87777.

Cena DMS je 30,- Kč. Příjemce Vaší pomoci obdrží 27,- Kč.

ZA VAŠI POMOC MNOHOKRÁT DĚKUJEME!

Příloha č. 5 – Interiéry Klokánku

Pokoj klientů

